

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Stát a vládnutí: Governmentalita v českém kontextu

Michal Hrib

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Diplomová práce

Stát a vládnutí: Governmentalita v českém kontextu

Michal Hrib

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Krčál, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Petru Krčálovi, Ph.D. za poskytnuté cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost v průběhu zpracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Michel Foucault a moc.....	12
2.1 Vývoj uplatňování politické moci	14
2.1.1 18. století a reforma trestního systému.....	14
2.2 Disciplinární moc.....	16
2.3 Bezpečnostní aparáty	20
2.3.1 Formování governmentality na pozadí bezpečnostních aparátů	21
3. Governmentalita	25
3.1 Neoliberální governmentalita	27
4. Data a metodologie	29
5. Česká televize a Miloš Zeman	33
5.1 Proces (de)normalizace.....	34
5.2 Mechanismy normalizace	35
5.3 Shrnutí.....	36
6. Česká televize a SPD – Tomio Okamura.....	38
6.1 Proces (de)normalizace.....	39
6.1.1 Česká televize jako společnost ohrožující instituce	39
6.1.2 Česká televize v rozporu s tržními mechanismy.....	42
6.1.3 Zdroj legitimacy.....	43
6.2 Mechanismy normalizace	44
6.3 Shrnutí.....	45
7. Česká televize a Komunistická strana Čech a Moravy	46
7.1 Proces (de)normalizace.....	47
7.2 Mechanismy normalizace	48

7.3 Shrnutí.....	49
8. Česká televize a ANO 2011	50
8.1 Proces (de)normalizace.....	51
8.2 Mechanismy normalizace	51
8.3 Shrnutí.....	51
9. Česká televize a Václav Klaus ml.	52
9.1 Proces (de)normalizace.....	52
9.2 Mechanismy normalizace	53
9.3 Shrnutí.....	53
10. Česká televize a Jaromír Soukup	55
10.1 Proces (de)normalizace.....	55
10.2 Mechanismy normalizace	57
11. Diskuse analytických závěrů.....	59
11.1 Političtí aktéři.....	59
11.2 Nepolitičtí aktéři	62
12. Závěr.....	65
Použité zdroje.....	68

1. Úvod

Moc a způsob vládnutí patří mezi jedny z hlavních výzkumných oblastí politologie jakožto sociální vědy. Na fenomén moci je proto možné nahlížet prostřednictvím mnoha analytických perspektiv. Jedno z klasických paradigmat pro výzkum moci představuje například institucionalismus, resp. nový institucionalismus (srov. Bulmer 1993). Primárními objekty zájmu pro takový přístup jsou instituce, v případě nového institucionalismu i instituce neformálního charakteru. Pro výzkum moci v moderní společnosti však nepokládám ani nový institucionalismus za zcela relevantní přístup, jelikož do procesu vládnutí vstupuje více aktérů, a moc tak není výhradně soustředěna v rámci státních institucí a politických struktur. Governmentalita nahlíží na moc v širší perspektivě a při její analýze není omezena pouze na státní struktury, nýbrž moc zasazuje do více vrstev společnosti. Jelikož není governmentalita takto *a priori* omezena, umožňuje rekonstrukci procesu vládnutí perspektivou, která více odpovídá soudobé realitě, než metody, které lokalizují moc v obecných politických institucích a procesech (Neumann – Sending 2010: 20). V zahraničí je proto koncept governmentality často užíván k analýze moci a vládnutí. V Českém kontextu je však výzkum touto perspektivou stále spíše ojedinělý.

Governmentalitu prezentoval Michel Foucault v rámci série přednášek na *Collège de France*, které posléze vyšly také v tištěné podobě (srov. Foucault 2005, Foucault 2007, Foucault 2009). V obecné rovině lze governmentalitu označit za široký koncept, který zachycuje proces uplatňování moci v moderní společnosti. Současně má ale governmentalita dvě základní uplatnění. Na jedné straně může být vnímána jako specifický styl vládnutí a technika moci, také však může být uchopena jako analytický nástroj k zachycení právě takového procesu uplatňování moci. Governmentalita je tak způsobem uplatňování moci i analytickou perspektivou.

Jak již ze samotného pojmu governmentalita vyplývá, jedná se o způsob vládnutí, který se zaměřuje na usměrňování mentality populace. Moc je

uplatňována prostřednictvím (re)produkování kategorií normality a abnormality, jež jsou následně ve společnosti vyžadovány. Taková konstrukce reality by poté měla subjekty vést ke „správnému“ smýšlení a rozhodnutí, tedy určitým způsobem ovlivnit jejich úsudek. Na procesu konstrukce normality/abnormality se mohou podílet i jiní než výhradně političtí aktéři. Svůj vliv zde mohou uplatnit jednak aktéři ze sféry expertního vědění; ekonomové, sociologové nebo politologové, jejichž postoje přidávají tématu na relevanci. Ale také například média, jež se mohou podílet na (re)produkci normality a abnormality prostřednictvím audiovizuálního faktoru. V takové realitě tedy není vládnutí prosazováno výhradně prostřednictvím direktiv, ale ovládaným je v zásadě vymezen určitý prostor, v rámci kterého se rozhodují sami. Rozhodnutí jedince by však v konečném důsledku mělo odpovídat zájmům vládnoucích, resp. stanovené normalitě/abnormalitě. V důsledku zachování svobody to ale není pravidlem, jelikož se může každý jedinec proti prosazované perspektivě vymezit. Aktéři moci tak ve společnosti konstruují taková narativa, která by měla usměrňovat smýšlení a jednání populace o daných událostech, strukturách nebo jevech.

Cílem této práce je pohledem governmentality interpretovat proces uplatňování moci v České republice, přičemž referenčním bodem výzkumu je konstrukce (ab)normality České televize v rámci mediálně-politického diskursu. Souhlasím tak s tvrzením Carol Bacchi (2009: 1), že vláda se sama podílí na tvorbě politických problémů, nežli by na ně pouze reagovala. Na Českou televizi tedy nenahlížím perspektivou (i)legality, ale perspektivou (ab)normality. V práci se zaměřuji na konkrétní governmentální praktiky a nástroje aktérů moci, jejichž záměrem je jakýmkoliv způsobem (de)normalizovat, tedy regulovat Českou televizi. Pro dosažení cíle jsem si stanovil následující výzkumné otázky:

- 1) Dochází u vybraných aktérů k diskursivnímu rámování České televize jako abnormální instituce?
- 2) Jaké atributy přisuzují vybraní aktéři kategoriím normy a na základě jakých atributů je Česká televize abnormalizována? Cílem této otázky je identifikovat

argumentační pozice aktérů, resp. konkrétní charakteristiky, na jejichž základě je (ab)normalita České televize postavena.

3) Jaké praktiky a nástroje jsou užívány ke konstrukci České televize jako abnormální instituce? Účelem této otázky je zjistit, na základě jakých nástrojů je konstruovaná abnormalita legitimizována.

4) Jaká řešení jsou aktéry nabízena k dosažení „nápravy“ České televize a v čem lze spatřit jejich cíle?

V teoretické části práce definuji moc v pojetí Michela Foucaulta a následně přehled nástrojů a technik, jež mohou aktéři moci uplatňovat v procesu vládnutí, včetně uvedení vývojového kontextu. Následně propojím obě části s dvěma rovinami konceptu governmentality: s rovinou užívaných nástrojů a technik a s rovinou řízení chování a jednání populace. Východiskem pro teoretickou část budou primárně díla a publikované přednášky Michela Foucaulta, ale i navazující vědecké studie jiných autorů, jež koncept governmentality interpretovaly, případně aplikovaly na specifickém společenském případě (srov. Dreyfus – Rabinow 2002, Dean 2010, Opitz 2011 nebo z českého prostředí Mertl – Krčál 2013).

V navazující analytické části budu perspektivou představeného teoretického konceptu analyzovat vybranou společensko-politickou situaci v České republice. Předmětem výzkumu bude již zmíněná Česká televize, jakožto instituce veřejnoprávního média. V této souvislosti budu analyzovat diskurs a konstrukci narativ u mnou vybraných politických i nepolitických aktérů. Společensky silná narativa, produkovaný diskurs a sdílené zkušenosti totiž ovlivňují postoje lidí k danému referenčnímu bodu, v tomto případě České televizi (srov. Halusjo 2013). Pomocí konceptu governmentality a analýzy politicko-mediálního diskursu tak budu interpretovat praktiky, nástroje a konkrétní cíle aktérů, jež mocensky působí na populaci se záměrem regulovat Českou televizi. Governmentalitu tedy vnímám primárně jako způsob řízení chování a jednání veřejnosti ze strany mocenských aktérů.

Mocenské působení na Českou televizi jsem se rozhodl podrobit analýze s ohledem na aktuálnost, neboť bývá v posledních měsících často nastolována jako politické téma¹. Governmentalitu přitom považuji v souvislosti s výzkumem uplatňování moci směrem k České televizi za vhodný nástroj, jelikož je schopna zachytit mocenské vztahy i mimo strukturu státu a legislativní cesty regulace, a tak lépe rekonstruovat proces vládnutí.

Metodologicky je práce koncipována jako CAQDAS. Datový korpus je tvořen prohlášeními o funkci, činnosti a stavu České televize od vybraných politických i nepolitických aktérů, u kterých předpokládám společný zájem na partikulární změně, či celkové redefinici dosavadního statusu média. Z politické sféry považuji za takové aktéry hnutí ANO 2011 a všechny jeho představitele, politické hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) a všechny jeho představitele, politickou stranu KSČM a všechny její představitele, prezidenta České republiky Miloše Zemana a poslance Václava Klause mladšího. Z oblasti nepolitické sféry považuji za takového aktéra generálního ředitele televize Barrandov Jaromíra Soukupa. Tyto aktéry jsem se rozhodl zařadit do datasetu, neboť jsou dlouhodobými kritiky České televize ve veřejném prostoru a současně odpovídají zvolenému teoretickému konceptu, jelikož zastupují jak politickou, tak nepolitickou sféru. Analyzovaná stanoviska a vyjádření jsou pro aktuálnost omezena na období let 2017 a 2018 a pocházejí z oficiálních internetových stránek výše vybraných politických subjektů. Vyjádření a stanoviska Jaromíra Soukupa jsou čerpána prostřednictvím databáze NEWTON media.

V akademické sféře, primárně však anglo-saského prostředí, existuje velké množství výzkumů governmentality z vícera perspektiv. Jednou z rovin může být výzkum zaměřený na konkrétní oblasti v rámci specifického prostředí, ve kterých se governmentální techniky uplatňují – sexualita, prostituce, životní styl (srov. Mythen – Walklate 2006, nebo z česko-slovenského prostředí Valkovičová 2017,

¹ Téma České televize bylo např. součástí druhého inauguračního projevu prezidenta Miloše Zemana ze dne 8. 3. 2018, nebo součástí volebního programu Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) pro parlamentní volby v roce 2017.

Mertl – Krčál 2013), jiné výzkumy se naopak věnují limitům governmentality (srov. Opitz 2011), zainteresovaným aktérům moci, jimiž mohou být i nevládní organizace či korporace (srov. Neuman – Sending 2006) nebo užívaným nástrojům (srov. Sokhi–Bulley 2011). V této práci se věnuji primárně nástrojům a technikám ve specifické oblasti. Vzhledem ke zvolené perspektivě, která v českém prostředí není běžně užívanou k analýze moci, považuji tuto práci minimálně za neobyčejnou. Oblast výzkumu, která je vysoce aktuální a pro perspektivu governmentality taktéž netradiční, je přidanou hodnotou. Hlavní přínos předkládané práce tak spatřuji v aplikaci teoretického modelu, který je běžně užívaný v zahraničí, na téma, které není v českém kontextu řešeno.

2. Michel Foucault a moc

Před operacionalizací samotného konceptu governmentality, který je pro účel této práce klíčový, považuji za nezbytné v první řadě definovat moc tak, jak ji pojímal Michel Foucault. Fenoménu moci se Foucault věnoval nejen během působení na *College de France*, ale takřka po celý svůj akademický život. Dnes je proto k dispozici celá řada odborných textů či zaznamenaných přednáškových kurzů z této oblasti jeho výzkumného zájmu.

V soudobém výzkumu moci je problematika vládnutí spojována stále primárně se státem, potažmo s aparáty a institucemi formálních politických autorit. Takový výzkum je poté omezen pouze na tyto struktury státu (Dean 2010: 16). Foucaultovo pojetí moci je však značně odlišné od konvenčního vnímání moci, zasazené pouze do struktur tradičních politických institucí a vykonávané výhradně prostřednictvím legislativních příkazů, zákazů a nařízení. Moc totiž podle Foucaulta prostupuje celou společností, každý ji má jednak možnost uplatňovat, současně je jí ale každý ovlivňován (srov. Mertl – Krčál 2013: 10, Buraj 2006: 539). Aktéři, jež mocensky působí v tomto případě na Českou televizi, tak nemusí být výhradně političtí představitelé či státní činitelé. Svého vlivu mohou využít například i novináři či různí odborníci z akademického prostředí. Záměrem Foucaultovy analýzy moci však není odpovědět na otázku „kdo moc vykonává“, případně „co to moc je“ ale spíše „jak je moc vykonávána“.

Pokud Michel Foucault uvažuje o moci, uvažuje o ni jako o vztahu, nikoliv jako o atributu, který by někomu náležel. „[M]oc je spíše praktikována, než vlastněna, není nabytým či udržovaným „privilegiem“ vládnoucí třídy, nýbrž účinkem souboru strategických pozic – účinkem, jenž manifestuje a někdy i rozšiřuje pozici těch, kdo vládnou“ (Foucault 2000: 61). Reaguje tak na klasické liberální teoretiky a teoretiky společenské smlouvy, když tvrdí, že moc není něčím, co by se dalo získat, případně rozdělit a někomu poskytnout. Moc je síť vztahů nebo strategická situace, kde se jedni pokoušejí určovat jednání druhých (Buraj 2006: 540).

Vykonáváním moci proto Foucault rozumí působení jedněch na druhé. Nejedná se však o přímé působení na subjekt, ale o působení na jeho jednání. Výkon moci je „soubor jednání, působící na možná jednání: uplatňuje se v oblasti možného, anebo se vpisuje do chování jednajících subjektů: podněcuje, ovlivňuje, odvádí, usnadňuje či stěžuje, rozšiřuje či omezuje, činí více či méně pravděpodobným; v extrémním případě zabraňuje či zakazuje absolutně; nicméně vždy je to způsob jednání, působícího na jednající subjekt či jednající subjekty, pokud jednají anebo jsou schopny jednání. Výkon moci spočívá v řízení těch, kteří jsou řízeni (*conduire des conduites*)², a v uspořádávání možného“ (Foucault 1996: 216). Vládnutí tak neodkazuje přímo na soubor politických institucí, nýbrž ke způsobu, jak řídit chování jednotlivců nebo skupin (Flew 1997: 90). Přičemž vládnout není synonymem ovládat, ale znamená spíše „strukturovat pole možného jednání jiných“ (Foucault 1996: 217).

Působit na možná jednání současně znamená, že v mocenském vztahu musí existovat určitá míra svobody. Subjekt, na jehož jednání je působeno, má před sebou vždy více možností jak se zachovat a zareagovat (Foucault 1996: 217). Jak ale uvádí Buraj (2006: 535), v takovém vztahu je neustále otevřena možnost pro odpor a opozici. Subjekt, na jehož konání je působeno, se tak vždy může rozhodnout jinak, než je v dané situaci „žádoucí“.

Takovým jednáním, jež ovlivňuje a usměrňuje jednání jiných, může být záměrná produkce strategických příběhů, které budou hrát vyšší či nižší úlohu v procesu rozhodování každého jedince. Načež motivy, ale i důsledky konkrétních narativ se mohou odlišovat. Zatímco záměrem pro mediální aktéry může být snížení sledovanosti České televize za účelem konkurenčního boje, pro politické aktéry může být naopak cílem formální ovládnutí nebo kontrola nad institucí se záměrem využití jejího potenciálu pro vlastní účely. Společné je však budování negativního obrazu České televize ve společnosti. Nikterak ale není zaručeno, že jednoho či druhého cíle bude úspěšně dosaženo, jelikož jedinec nemusí takovým narativům za všech okolností „podlehnout“.

² V anglickém překladu „*conduct of conduct*“, česky „řízení chování a jednání“.

2.1 Vývoj uplatňování politické moci

K identifikaci nástrojů a technik politické moci od přibližně osmnáctého století dochází Michel Foucault v prvopočátku prostřednictvím historické analýzy instituce trestu (Foucault 2000). Přičemž díky této obsáhlé analýze poskytuje Foucault jednak přehled o kontinuálním vývoji uplatňování politické moci v rovině užívaných technik a mechanismů, ale především identifikuje klíčové procesy a aspekty, na jejichž základě se governmentalita rozvíjela.

2.1.1 18. století a reforma trestního systému

Do konce osmnáctého století bylo pro většinu západních společností stále ještě inherentní veřejné fyzické trestání. Tyto ceremonie, které svou formou připomínaly divadelní představení, spočívaly dle Foucaulta v manifestaci politické moci. Překročení práva a spáchání zločinu totiž znamenalo mimo jiné poškození suverenity panovníka. Veřejné fyzické tresty poté byly hroživou demonstrací moci panovníka a vedle nápravy škody nebo prevence plnily také politickou funkci: symbolickou obnovu poškozené suverenity vladaře. Samotný, mnohdy až brutální trest, byl po vynesení rozsudku vykonán na těle odsouzeného, což mělo symbolizovat vítězství panovníka. Nicméně lidské tělo hrálo klíčovou roli v průběhu celého procesu, nikoliv pouze jako cíl trestu, ale v okamžiku vyšetřování bylo taktéž nástrojem k dosažení pravdy, jíž bylo docíleno např. prostřednictvím mučících technik (Foucault 2000: 70 – 88).

Taková technologie moci se tak úzce pojí s bolestí jako nástrojem a s lidským tělem jako cílem intervence i zdrojem informací. Apel na veřejnost celé ceremonie plnil taktéž významnou funkci. Přímá účast lidu na výkonu trestu byla klíčová pro zasazení strachu a povědomí o nebezpečí, že další potenciální porušení pravidel bude právě tak potrestáno. Současně se ale měla veřejnost na výkonu trestu aktivně podílet a pomoci panovníkovi obnovit již zmíněnou suverenitu. Dodržování norem tak bylo zajišťováno skrze šíření přesvědčení o takřka neomezené moci panovníka a o krutém a jistém trestu, který by za jejich případné porušení přišel (Foucault 2000: 99 – 101).

Právě aspekt veřejnosti, který byl v určitém období zásadním kritériem v procesu trestání, byl dle Foucaulta také jednou z příčin, která stála za transformací celého systému. Přítomnost lidu otevírala možnost pro nevole, protesty či vzpoury vůči často krutým trestům, respektive vůči samotným představitelům moci (Foucault 2000: 102 – 106). Veřejné tresty tak *de facto* přestaly plnit zabraňující funkci před občanskými nepokoji a porušováním stanovených pravidel. Ceremonie, jež měla v lidech vyvolávat strach a neustálé povědomí o trestu, se naopak staly hybnou silou pro další nezákonná jednání. Za proměnou represivního systému a pojetí trestu však nestála pouze tato „lidová revolta“. Michel Foucault v této souvislosti hovoří o celkové strukturální transformaci společnosti, která vedla i ke změně charakteru trestných činů. S ekonomickou proměnou, rozvojem výroby a celkově se zvyšující se životní úrovní docházelo k poklesu fyzické delikvence, jejíž intenzitu stále častěji nahrazovala majetková trestná činnost (Foucault 2000: 122 – 123).

Taktéž se postupně proměnilo uvažování o trestu jako o instrumentu a jeho podobě. Trest již neměl být zamýšlen jako „odplata“, ale měl být vyměřen adekvátně k dopadu zločinu na společnost. Více či méně brutální zločin není pro společnost nebezpečný, pokud v sobě nenese příklad, či podnět k jeho opakování. Při vyměřování trestu proto bylo nově potřeba uvažovat nad možnostmi opakování zločinu, nikoliv nad jeho brutalitou. Preventivní funkce trestu již neměla být naplněna skrze zjevnost a každodenní zkušenost, ale měla vstoupit do oblasti abstraktního povědomí; zločin tedy měla odvrátit jistota, že bude potrestán a nikoli ono odporné divadlo (Foucault 2000: 40, 144 – 145).

V těchto souvislostech tak začínal charakter trestu postrádat brutalitu, načež veřejné fyzické trestání přestávalo být efektivní technologií represe. Dohled nad výkonem trestu byl pro veřejnost stále častěji omezován a celkový mechanismus výkonu trestu se postupně proměnil v různé formy uvěznění. *„Popraviště, na němž bylo mučené tělo vystaveno rituálně manifestované síle panovníka, divadlo trestání, kde byla reprezentace trestu nepřetržitě předkládána společnosti, nahradila velká, uzavřená, komplexní a hierarchizovaná*

architektura, jež se integrovala do samotného tělesa státního aparátu“ (Foucault 2000: 174). Výkon trestu se tak přesunul z veřejného prostoru do speciálně zaměřených institucí s cílem internovat takové jedince, jejichž chování se vymyká požadovaným normám (Mertl – Krčál 2013: 20). Přičemž pro každou specificky definovanou skupinu byla vytvořena vlastní instituce. „[V]e věznicích a káznicích byli internováni ti, kteří svým jednáním porušili zákony, v blázincích byli internováni ti, jejichž jednání porušovalo standardy normality, přičemž jejich izolace vycházela ze snahy společnosti vytěsnit odlišné chování duševně nemocných lidí, aby se z tohoto chování nemohly nastavit společenské standardy“ (Mertl – Krčál 2013: 20).

V tomto novém systému trestní moci se tak kompletně proměnila racionalita trestu. *„Netrestá se proto, aby byl zahlazen zločin, nýbrž aby byl transformován (skutečný či potenciální) viník; trestání s sebou musí nést určitou nápravnou techniku“ (Foucault 2000: 190). Přičemž nástrojem kontrolované manipulace – nápravných technik jsou různé formy „donucení, aplikovaná a opakovaná schémata nátlaku. Jde o cvičení: hodinový denní řád, rozvrh času, povinné pohyby, pravidelné aktivity, meditace o samotě, společná práce, ticho, píle, respekt, dobré návyky“ (Foucault 2000: 192). Funkce nápravy je naplňována prostřednictvím nauky o morálce, disciplíně a určité naturalizaci etiky (Krčál 2012: 45 – 46).*

2.2 Disciplinární moc

Taková reforma trestního systému je pro účel této práce významná, protože měla dopad na uplatňování moci jako takové. Jak tvrdí Mertl a Krčál (2013: 21), političtí aktéři našli v racionalizaci tohoto trestního systému oporu při uplatňování politické moci a začali věnovat úsilí celkovému usměrňování deviantních jedinců, nikoliv pouze zločinců. Vedle tradičního práva a legislativy tak mocnější aktéři začínají užívat k usměrňování společnosti metody a mechanismy, jež Foucault (2005: 48) označuje jako disciplinární.

Disciplínou Foucault rozumí „*metody, které umožňují pečlivou kontrolu tělesných činností, které zajišťují nepřetržité podrobování jeho sil a uvádějí je do vztahu poslušnosti – užitečnosti*“ (Foucault 2000: 201). Přičemž o disciplinárních metodách neuvažuje jako o zcela nových, určité aspekty manipulace lidských těl identifikuje po delší dobu v institucích, jakými jsou například armáda nebo kláštery. O těchto metodách proto uvažuje spíše ve smyslu jejich expanze, rozšíření a obecného užívání jako formy k ovládnutí celé společnosti (Foucault 2000: 199 – 203). Disciplína se tak stala technikou, která prostoupila celou řadou institucí – školy, policie, nemocnice nebo továrny, načež rozšířila jejich dosah a zvýšila jejich účinnost (Dreyfus – Rabinow 2002: 238 – 239).

Moc v klasických disciplinárních institucích, jako je zmíněná škola nebo továrna, působí na lidské tělo podle Foucaulta skrze jasnou a přesně stanovenou techniku, skrze procesy, které se mohou zdát jako nevinné, ale ve svých důsledcích účinně přetvářejí lidské tělo. V obecné rovině vyžaduje disciplína prostorové rozdělení a strukturaci času ke vztažené aktivitě. Jinými slovy stanovuje pro veškerou činnost přesný časový harmonogram. Přičemž k rozvržení prostoru, času a činností dochází tak, aby bylo možné subjekt podrobit co možná nejtěsnější kontrole a zároveň aby vykazoval co možná nejvyšší produktivitu. Účelem je poté skrze takové podrobení vytvořit lidské tělo fungující mechanicky (Foucault 2000: 199 – 243). V zásadě tak dochází ke vzdělávání, respektive kódování určitého ideálního modelu chování a jednání, který je následně od subjektů vyžadován. Foucault tento proces obecně nazývá normalizací a spočívá v přizpůsobení se určité normě (Foucault 2007: 57), která je předem stanovena a uměle vykonstruována (srov. Brockling – Krasmann – Lemke: 2011: 4, Mertl – Krčál: 2013: 39).

Pro disciplinární moc je tak charakteristická „*klasifikace chování a jednání podle dvou protikladných hodnot dobra a zla; na místo prostého oddělení zakázaného, jak je uznává trestní justice, tu máme rozmístění mezi pólem pozitivním a pólem negativním*“ (Foucault 2000: 257). V rámci disciplinární společnosti dochází k diferenciaci subjektů dle jejich kvalit, ke

zvýrazňování odchylek a k rozdělování skupin „dobrých/normálních“ a „špatných/abnormálních“ subjektů na základě jejich vztahu ke stanovené normě. Samotná sounáležitost s jednou z těchto skupin poté slouží jako trest, respektive jako odměna. „*Prostřednictvím tohoto „hodnotového“ měřítka zavádí [umění trestat] nátlak ke konformitě, jež má být realizována*“ (Foucault 2000: 260).

S takovým atributem disciplinární moci úzce souvisí již zmíněný dohled a intenzivní kontrola. „*Sledovat a být sledován, to [jsou] hlavní prostředky, jimiž jsou jedinci spojeni v disciplinárním prostoru*“ (Dreyfus – Rabinow 2002: 243). V této souvislosti se u klasických disciplinárních institucí podřídila dohledu např. i architektura. Budovy škol, továren, nemocnic byly projektovány tak, aby dohled byl co nejširší a nejefektivnější, tedy aby dohledu neunikl jediný náznak chování či jednání, které neodpovídá požadované normě. Přičemž aby moc účinkovala, tak sledovaný subjekt musí mít v každém okamžiku pocit, že je nebo alespoň může být sledován (Foucault 2000: 245 – 253, 282). Jiří Mertl a Petr Krčál (2013: 28 – 30) poté uvádějí v souvislosti s technologickým pokrokem modernější formy dohledu, jako kamerové systémy, popřípadě internet, které učinily dohled méně viditelným.

Jakékoliv případné odchylky od požadované normy a jakékoliv nedodržování požadovaných pravidel následně podléhá trestu, jehož účelem je ony odchylky eliminovat. K takovému účelu trestu je vytvořena i adekvátní soustava nástrojů, která spočívá v zesílené normalizaci – znásobené formy učení či jiné metody výcviku (Foucault 2000: 256). Vzhledem k situaci, ve které je každý detail lidského jednání a chování jasně předepsán, může být předmětem trestání takřka vše: opoždění, absence, nepozornost, nedostatečná horlivost, nezdvořilost, neposlušnost, plané či drzé mluvení, nesprávné postoje, nekonformní gesta, nestydatost nebo neslušnost (Dreyfus – Rabinow 2002: 245). Instituce trestu tak v takovém systému subjekt normalizuje a společnost nutí k homogenitě. Normalizace se v kontextu disciplíny stala donucovacím principem a nástrojem moci, jež mohla usměrňovat takřka celou společnost.

Disciplinární moc tedy spočívá ve snaze „vycvičit“ individuum prostřednictvím striktního a detailního nadefinování veškeré činnosti. Disciplína rozděluje jednotlivce, místo, čas a pohyby na jednotlivé části tak, aby byli na jedné straně pod dohledem a na druhé straně mohli být upraveni (Foucault 2007: 57). Celý proces „výcviku“ je podroben všudypřítomnému dohledu a kontrole, eventuálně sankcím, které případné odchylky v jednání opět „normalizují“. Účelem celého procesu je dosažení maximální efektivity (v ekonomickém smyslu) a poslušnosti (v politickém smyslu) jedinců.

Techniky disciplinární moci jsou v různé formě používány mocenskými aktéry dodnes. Přirozeně ale s rozvojem společnosti narážela disciplína na překážky, které ji činily v některých ohledech nepřijatelnou. Disciplinární moc se tak tlakům ze strany společnosti musela přizpůsobovat. Michel Foucault v souvislosti s proměnou disciplinární moci hovoří primárně o vlivu liberalismu; nové racionalitě, kalkulu, novém umění vládnout, který se etabluje zhruba v polovině osmnáctého století a nastoluje epochu tzv. „střídmé vlády“ (Foucault 2009: 35 – 36). Taková vládní racionalita totiž již nebyla slučitelná s absolutní specifikací chování jednotlivců ve všech oblastech života. Vládnoucí byli postaveni před společností vybavenou určitou sadou práv a zájmů, do nichž již nebylo možné přímo zasahovat (Rose 1996: 43 – 44). Mechanismus uplatňování moci tak musel upustit od plošné disciplinace a normalizace a přejít ke skrytějším formám sledování.

I když se konkrétní mechanismy disciplinace v průběhu času výrazně proměnily, pro účely této práce jsou důležité principy, které byly v souvislosti s rozvojem disciplíny zavedeny do procesu vládnutí. V první řadě se jedná o konstrukci normy a k ní vztažené dichotomie normality a abnormality, načež normalita má být ve společnosti vyžadována a abnormalita, tedy chování jedinců či stav instituce v rozporu se stanovenou normou, má být skrze různé mechanismy normalizována. Druhým aspektem je intenzivní dohled, který jak bude uvedeno níže, vede postupem času k vybudování vlastní seberegulace.

2.3 Bezpečnostní aparáty

Při vymezení pojmu bezpečnostní aparáty³ pracuje Michel Foucault v první řadě s oblastí jejich působnosti, jež komparuje s oblastmi působnosti suverenity a disciplíny. Velice zobecňující rozlišení může být takové; „*suverenita je vykonávána v rámci území, disciplína je vykonávána na těle jednotlivců a bezpečnost je vykonávána na celé populaci* (Foucault 2007: 11). I když takové vymezení je pouze schematické, jelikož hranice jednotlivých aparátů nelze takto přísně stanovit. Tak jak teritorium potřebuje své obyvatelstvo, tak disciplína pracuje s prostorem a územím. K upřesnění ale může pomoci tvrzení, že v rámci bezpečnostních aparátů je populace relevantním cílem a jednotlivci jsou nástrojem nebo podmínkou pro získání něčeho na úrovni celé populace (Foucault 2007: 42).

Za rozvojem bezpečnostních aparátů stojí opět určitá celospolečenská transformace. Již na konci minulé kapitoly bylo uvedeno, že disciplinární moc se musela vypořádat s etablujícím se liberalismem, respektive s principy, na nichž je liberalismus postaven. V této souvislosti Foucault (2007: 12 – 13) hovoří konkrétně o proměně měst a o rozmachu obchodu v osmnáctém století, respektive o vzestupu uvažování o městu jako o centru politických ale i ekonomických transakcí. Do osmnáctého století byla města typicky uzavřena a opevněna hradbami. Postupně se však začínala prostorově a ekonomicky otevírat, čímž se městům otevřel „problém s cirkulacemi“⁴. V součinnosti s liberalismem ale již nebyli aktéři moci schopni disciplinovat společnost přímo, aby tak zamezili existenci negativně působících cirkulací. Záměrem bezpečnostních aparátů je proto podle Foucaulta (2007: 18 – 19) maximalizovat účinky pozitivních cirkulací, jako je obchod nebo služby, a naopak minimalizovat účinky negativních cirkulací, například nemocí nebo krádeží, pouze však prostřednictvím účinné organizace. A „[j]elikož je hlavní aktivita během vládnutí soustředěna na zabezpečení „dobrých“ cirkulací a ochranu před

³ V anglickém překladu „*apparatuses of security*“.

⁴ Cirkulacemi Foucault myslí v obecné rovině určité formy přesunů a transakcí, konkrétně to mohou být přesuny lidí, ekonomické transakce, ale i šíření nemocí (Foucault 2007: 15, 64).

„špatnými“ cirkulacemi, nazývá Foucault techniky a postupy, které jsou využívány pro tyto účely, bezpečnostními aparáty“ (Mertl – Krčál 2013: 32).

V obecné rovině tak bezpečnostní aparáty vnáší do procesu vládnutí dva klíčové atributy: za prvé vládnutí za účelem zajištění bezpečnosti a za druhé vládnutí prostřednictvím působení na podmínky. Zatímco disciplinární techniky působí přímo na subjekt s cílem naučit jej „správnému“ chování a jednání, tak bezpečnostní aparáty působí na podmínky, jež zvyšují pravděpodobnost „správného“ rozhodnutí subjektu, potažmo celé populace, či obráceně snižují pravděpodobnost „nesprávného“ rozhodnutí.

Stejně jako v případě mechanismů disciplinárních ale nelze podle Foucaulta (2007: 8) uvažovat o bezpečnostních aparátech jako o něčem zcela novém, jelikož i ony podléhají vývoji a některé aspekty lze identifikovat již v historických modelech uplatňování moci. Stejně tak ale rozvoj bezpečnostních aparátů zcela nenahradil disciplinaci jako model vládnutí. „*Oba typy vládnutí, technik a aparátů se velmi vhodně doplňují a tvoří velmi široký a flexibilní nástroj vládnutí, který Foucault nazval governmentality*“ (Mertl – Krčál 2013: 48).

2.3.1 Formování governmentality na pozadí bezpečnostních aparátů

Reálné uplatňování bezpečnostních aparátů Foucault demonstruje na třech konkrétních příkladech. V první řadě se jedná o vztah vládnutí k prostoru a následně vztah vládnutí ke dvěma konkrétním událostem. Přičemž tyto příklady jsou ilustrující jednak pro uplatňování bezpečnostních aparátů a jejich kontrast k disciplinárním technikám, také ale pro některé konkrétní mechanismy, jež jsou fundamentálními aspekty governmentality.

Vztah vládnutí k prostoru Foucault ilustruje na příkladu architektury francouzského města Nantes, které rozšířilo ulice města za účelem zlepšení hygienických podmínek, a tak zamezení šíření nemocí; podpory obchodu uvnitř města; ale i zajištění bezpečnosti lepším dohledem nad nežádoucími skupinami obyvatel. Po otevření města totiž již nebylo možné zamezit příchodu tuláků,

žebráků, zločinců či jinak nežádoucích osob (Foucault 2007: 17 – 18). Vládnoucí tak podpořili rozšířením ulic pozitivní cirkulace – obchod, a potlačili negativní cirkulace – šíření nemocí, případně krádeže. Architektura je tedy ilustrující podmínkou, jejíž ovlivnění zajistí efektivnější dosažení cíle. Současně je evidentní, že cílem bezpečnostních aparátů již nebylo kontrolovat celou společnost, ale pouze konkrétní skupiny obyvatel (Mertl – Krčál 2013: 33).

Uplatnění bezpečnostních aparátů ve vztahu ke konkrétní události Foucault objasňuje na příkladu nedostatku obilovin/potravin, respektive na nástrojích, které vlády užívají k zamezení takové situace. V období sedmnáctého a osmnáctého století vlády⁵ typicky zajišťovaly dostatečné množství obilovin prostřednictvím regulace cen, zákazu hromadění nebo omezení exportu. Záměrem bylo zkrátka uvalit na obilí takové regule, aby byla zajištěna jeho co nejnižší cena, a tak bylo dostupné pro všechny. Takové nástroje Foucault považuje za právně-disciplinární, jelikož celý proces od zasetí až po úrodu a transakci podléhal přísné kontrole. Celý systém však narazil v situaci, kdy rolníci negenerovali dostatečný zisk, aby mohli opět produkovat další obilí. Politika nejnižší možné ceny tak naopak vedla k budoucím nedostatkům potravin. V osmnáctém století se ale prosazuje nová hospodářská koncepce (fyziokratická doktrína), založena na uvolnění obchodu a pohybu. Deregulací obilovin sice došlo v první řadě k nárůstu cen, postupem času ale v důsledku zvyšující se produkce, vlivu zahraničního obchodu a dalších aspektů bylo zabezpečeno dostatečné množství obilí za přijatelnou cenu (Foucault 2007: 30 – 39). Vládě se tak podařilo zajistit dostatečné množství potravin na úrovni celé populace, čímž se vracím k prvotnímu rozlišení na začátku této kapitoly, a to prostřednictvím zásady, kterou lze označit jako *laissez-faire* (Foucault 2007: 41 – 42).

Michel Foucault (2009: 36 – 39) v této souvislosti hovoří od poloviny osmnáctého století o celkové proměně vládní racionality, jež spočívala v přijetí liberalismu a zavedení tržních mechanismů do procesu vládnutí. Základní

⁵ Foucault hovoří o situaci primárně ve Francii, potažmo ve Velké Británii.

premisou nového „umění vládnout“ bylo přesvědčení o trhu a tržní logice jako o systému vyjadřujícím pravdu. „*Trh má vyslovovat pravdu, má pronášet pravdu ve vztahu k vládní praxi. Je to jeho role výroku pravdy, jež bude napříště, a jednoduše jako pomocník, nařizovat, diktovat, předepisovat právní mechanismy nebo jejich nepřítomnost, podle nichž se bude chovat*“ (Foucault 2009: 40).

S přijetím tržního mechanismu úzce souvisí další aspekt, jenž Foucault (2009: 22 – 24, 36) označuje jako „politickou ekonomii“. Ta je určitou autoregulací vlastních postupů vlády, respektive zavádí hranici mezi vládními operacemi, které mohou být podniknuty a které nikoliv. Přičemž takové sebeomezení vychází ze samotné podstaty vlády, jelikož je nezbytné pro dosažení vládních cílů. V tomto smyslu jsou politickou ekonomikou svobody jako soukromé vlastnictví, svoboda trhu nebo i svoboda názoru a projevu. Načež takové svobody nejsou něco, co by vládu omezovalo z vnějšku, jako je tomu v případě Božího omezení nebo přirozeného práva. Vláda takové svobody naopak sama produkuje a organizuje podmínky, za kterých mohou jednotlivci tyto svobody užívat (Brockling – Krasmann – Lemke: 2011: 5 – 6). Governmentalita, jako vládní praxe, totiž může působit jen tehdy, pokud tyto svobody skutečně existují (Foucault 2009: 69). Úlohou vládnoucích je tak zmíněné svobody produkovat a současně také ochraňovat. Jejich potenciální i reálná ohrožení jsou proto legitimní oblastí intervence, kontrol, omezení a dalších forem regulace (Foucault 2009: 70). Základní cíl governmentality tak lze shledat v zajištění bezpečnosti přirozených ekonomických procesů (Foucault 2007: 353).

Podstatou takové tržní logiky vládnutí je tak *a priori* omezení aktérů moci na straně intervencí do společnosti. Na druhé straně však jakákoliv instituce, mechanismus nebo politika, jež se vymyká tržní logice, je potenciálním nebezpečím a tak legitimním cílem intervence. Jak tvrdí Opitz (2011: 98), populace se stala terčem intervencí a ekonomika racionalizací výkonu moci.

Poslední příklad, který Foucault uvádí, se vztahuje k procesu stanovování normality v disciplinární a v bezpečnostní společnosti. V disciplinární společnosti, jak je uvedeno výše, se „normální“ odvozuje od vztahu k určité uměle vykonstruované normě nebo modelu chování a jednání. Bezpečnostní aparáty normalitu definují na základě vztahu ke statistickému obrazu společnosti. Genezi takto pojímané normality Foucault (2007: 58 – 62) uvádí na užívání statistického měření při léčbě neštovic. Díky statistice bylo možné určit výši rizika úmrtí, či naopak šanci na uzdravení na úrovni celé populace a takto definovat obecnou kategorii normality. Následně se k této křivce přidá stejný statistický údaj, avšak na úrovni specifických skupin obyvatelstva (definovaných např. na základě věku, zaměstnání, místa bydliště). Porovnání statistického údaje každé specifické skupiny se statistickým údajem na úrovni celé populace definuje normalitu, případně abnormalitu konkrétní skupiny obyvatelstva. Jinými slovy, v případě že se určitá skupiny obyvatel vymyká statistickému ukazateli na úrovni celé populace, je označena jako abnormální. Přičemž jak dodávají Mertl s Krčálem (2013: 41), abnormální statistika současně slouží aktérům moci legitimizovat změny, jež mají vrátit statistiku do „normálu“.

Na tomto příkladu je pro governmentální stěžejní užití statistiky, nebo obecně analýz jako informačních zdrojů pro vládnoucí. Prostřednictvím těchto nástrojů bylo vládnoucím usnadněno dostat se k informacím ohledně stavu obyvatelstva, úmrtnosti, porodnosti, majetku, ale také k informacím týkajících se chování a jednání obyvatel v konkrétních situacích (Foucault 2007: 40 – 41, 274). To umožňuje aktérům moci jednak stanovit normalitu vycházející ze společnosti, také ale „objektivně“ dokázat abnormální chování konkrétních jedinců, nebo v tomto případě abnormální stav dané instituce.

3. Governmentalita

Na základě výše uvedeného přehledu lze identifikovat definiční kontury nového stylu vládnutí, který Foucault označuje jako governmentalitu. Přestože se jedná o široký a komplexní způsob vládnutí, základními atributy je přijetí tržních mechanismů jako racionality vládnutí, vědeckého poznání jako zdroje informací a nástroje legitimizace příslušných kroků, a to vše za účelem dosažení bezpečnosti. Souhrnně governmentalitu Foucault označuje jako „*soubor institucí, procedur; analýz a reflexí, kalkulací a taktik, které umožňují uplatňovat velmi specifickou, a přesto velmi komplexní, moc, jež má za svůj cíl působení na populaci, používá politickou ekonomii jako zdroj vědění a využívá bezpečnostní aparát jako hlavní technický prostředek*“ (Foucault 2007: 108 – 109, cit. dle Mertl – Krčál 2013: 49 – 50).

Taková definice governmentality směřuje primárně k nástrojům a technologiím, prostřednictvím kterých vládnoucí uplatňují svou moc. Foucault však dále propojil celý koncept s vlastním vnímáním moci⁶, a v takovém případě lze governmentalitu považovat za „*způsob, jakým je vedeno chování lidí*“ (Foucault 2009: 166). Jelikož ale byla vláda, s ohledem na tržní aspekty, faktory sebe-regulace a autonomie jedinců omezena na straně přímých intervencí do společnosti, tak se její oblastí působnosti staly zájmy, jinými slovy se governmentální vláda zajímá pouze o zájmy jedinců, a tak celé populace (Foucault 2009: 53 – 54).

Graham Burchell (1991: 119) tvrdí, že takové řízení jednotlivců spočívá v přizpůsobování jejich vlastní vůle s vyžadovanými cíly, a to prostřednictvím omezování nebo naopak podporování určitých způsobů jednání. K řízení chování a jednání autonomních jedinců tak dochází prostřednictvím mechanismů určování toho, co je přijatelné, žádoucí, normální a co je naopak nepřijatelné, nežádoucí a abnormální, čímž se ve společnosti tvoří stereotypy „pravdy“ a „normality“, respektive „abnormality“. Díky tomu společnost, potažmo jedinci, přistupují ke konkrétním záležitostem s předsudkem, který by měl ovlivnit jejich

⁶ Viz definice vykonávání moci v kapitole č. 2. Michel Foucault a moc.

rozhodnutí a smýšlení o dané věci (Mertl – Krčál 2013: 53). Aktéři moci tak prostřednictvím různých nástrojů normalizují, respektive de-normalizují, konkrétní jevy nebo aktéry, načež k nim společnost následně přistupuje s prizmatem právě takové (ab)normality.

Vládnutí je tak v tomto systému realizováno nepřímou, přičemž jedinec se nemusí v každém okamžiku rozhodnout tak, jak je požadováno. V takovém případě je zde přítomen aspekt individuální sebekontroly, který je vyvolán pocitem neustálého dohledu a Foucault jej nazývá infrapenalitou. Infrapenalitou lze rozumět samoregulační mechanismus chování a jednání v otázkách neformálního charakteru, tedy v aspektech společenského života, které nejsou formálně regulovány, nicméně se v nich předpokládá určité jednání a chování. Případné sankce jsou poté převážně psychologického charakteru, jako například ponížení (srov. Mertl 2016: 184, Buraj 2006: 543).

Ucelené pojetí takto vnímaného governmentálního vládnutí nabízí definice Mitchella Deana. „*Vládnutí je jakákoliv více či méně promyšlená a racionální aktivita, kterou vykonávají rozmanité autority a instituce, jež k tomu využívají široké spektrum technik a typů vědění, jejichž smyslem je usměrňování chování za pomoci neustálého vytyčování tužeb, aspirací zájmů a názorů u nejrůznějších aktérů. Cílem takového vládnutí je jednoznačně vymezený záměr; který je ale pohyblivý s tím, jak se mění nastalá situace kvůli nemožnosti v plné míře předvídat následky, efekt a výsledky daných kroků*“ (Dean 2010: 18, cit. dle Mertl – Krčál 2013: 54).

Pro governmentalitu je tak v první řadě klíčové vytvoření normality/abnormality či definování zájmu, jež nabývají určitých charakteristik a jsou následně ve společnosti vyžadovány. Výše uvedený přehled ukazuje, že možností vykonstruování takové (ab)normality České televize může být samozřejmě více, například skrze tržní (ne)logiku instituce, prostřednictvím vědeckých analýz nebo může být vykonstruována zcela uměle. V kontextu České televize může být konstruovaná abnormalita využita jednak směrem k populaci, což může způsobit stigmatizaci instituce v očích veřejnosti – diváků, ale také

k samotné instituci jako legitimizační nástroj formálních změn; od určitého omezení činnosti až po celkovou likvidaci instituce v dosavadním režimu fungování.

3.1 Neoliberální governmentality

Z počátku je třeba konstatovat, že neoliberální governmentality není jedinou a ani výhradní vládní racionalitou. Lze ji však považovat za aktuálně nejexponovanější governmentality západních společností. Stejně jako v případě disciplinárních mechanismů a bezpečnostních aparátů, nelze v případě neoliberální racionality vládnutí uvažovat jako o absolutním nahrazení racionality jiné. Naopak se neoliberální governmentality prolíná a doplňuje například s liberální governmentality, či racionalitou sociálního státu (Mertl – Krčál 2013: 87). Obecné formování neoliberalismu lze spatřit v kritice sociálního státu a jeho mechanismů. Předním představitelem je například teoretik tzv. rakouské školy Friedrich August von Hayek. Základní premisou je identifikace společnosti s trhem a role tzv. minimálního státu, který je na straně intervencí do společnosti – trhu značně omezen, přičemž konkrétní funkce státu se u každého autora částečně odlišují.

Na tomto místě bych chtěl přiblížit nástroje a techniky, které jsou v rámci neoliberální governmentality užívány ke konstruování (ab)normality a současně jakých podob taková (ab)normalita nabývá. Neoliberální normalita je založena na přesvědčení o trhu, jako o morálně správném mechanismu. Konkrétní struktury, instituce, mechanismy, jež korespondují s racionalitou sociálního státu, ale i jednání jedinců, které neodpovídá tržní logice, je v tomto systému považováno za amorální (O'Malley 1996: 194). To však znamená, že v takovém systému vládnutí jsou tržní mechanismy zaváděny do všech oblastí společnosti a normalita je konstruována na étosu osobní zodpovědnosti a tržních mechanismech (Mertl – Krčál 2013: 89). Jinými slovy, jednající aktéři, nebo v tomto případě instituce vykazující tržní mechanismy jsou v takovém systému považováni za normální. V opačném případě, bez ohledu na okolnosti, jsou takové instituce označeny za abnormální a pro společnost nebezpečné.

Možnou strategií denormalizace a tvorby veřejného zájmu je také vyvolávání tzv. morální paniky. Tou je myšlena situace, za které je určitý stav věcí, událost nebo subjekt definován a prezentován jako ohrožení společenských hodnot a zájmů, tedy takzvaně „démonizován“⁷, načež je takový stav, událost nebo subjekt považován společností za nebezpečný. Jinými slovy dochází k přisuzování určitých atributů, „nálepek“ a stereotypů negativní konotace ke konkrétnímu objektu, čímž dochází ve společnosti k vyvolávání znepokojení a případné paniky, a daný objekt je tak stavěn do role sociálně-spoločenského problému (Cohen 2011: 1, 9 – 10). Konstruované „nálepky“ a stereotypy jsou vhodně institucionalizovány do běžného diskursu (srov. Grand 2015) a pokud jsou rámovány jako hrozba, otevírají prostor pro izolaci objektu a přijetí nového pravidla, či pro zpřísnění stávajících pravidel a jejich vymáhání (Cohen 2011: 10). Na (re)produkci takového „nebezpečí“ pro společnost se mohou podílet jednak politici a média, ale také odborníci z celé řady oblastí. Expertní stanovisko totiž přisuzuje takto konstruované realitě vyšší míru objektivitu.

Nástrojem k „otevírání“ témat, stanovování normality a legitimizování změn jsou již zmíněné statistiky, kterými lze demonstrovat např. neefektivitu (v ekonomickém smyslu) konkrétních politik nebo institucí. Statistiky a vědecké poznání jsou totiž považovány za zdroj objektivních a spolehlivých informací. Jejich interpretací lze vytvořit kategorie „dobrých“ a „špatných“ subjektů, konstruovat diskurs a v celku řídit společnost (Sokhi–Bulley 2011: 142).

Pro účely analytické části textu jsou klíčové především kategorie společenské hrozby a tržní (ne)logiky, jejichž prizmatem budu nahlížet na konstruovaný diskurs České televize. Načež Česká televize jako pro společnost nebezpečná, resp. tržně nelogická instituce je pohledem governmentality legitimním objektem normalizace.

⁷ V anglickém originále „folk devil“.

4. Data a metodologie

Analytická část práce je koncipována jako CAQDAS (Computer-assisted qualitative data analysis software). Datový korpus tvoří všechna prohlášení a komentáře k veřejnoprávní České televizi ze strany vybraných politických a nepolitických aktérů v rozmezí let 2017 až 2018. Takovými politickými aktéry jsou (1) prezident České republiky Miloš Zeman, (2) Akce nespokojených občanů (ANO 2011), (3) hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD), (4) Komunistická strana Čech a Moravy a (5) poslanec Václav Klaus mladší. V souvislosti s politickými aktéry jsou veškerá prohlášení získána z oficiálních internetových stránek aktérů: (1) www.zemanmilos.cz, (2) www.anobudelip.cz, (3) www.spd.cz, (4) www.kscm.cz a (5) www.vkml.cz. Nepolitickým aktérem je generální ředitel televize Barrandov Jaromír Soukup. V tomto případě jsou prohlášení a komentáře čerpána prostřednictvím databáze NEWTON média, přičemž jako zdroj je zvoleno TV Barrandov a jako klíčová slova „Česká televize“ a „veřejnoprávní televize“.

Souhrnný rozsah datového korpusu obsahuje celkem 1 033 465 slov. Dataset Miloše Zemana představuje 556 522 slov, dataset hnutí ANO 2011 představuje 71 262 slov, SPD 62 291 slov, KSČM 11 872 slov, Václava Klause mladšího 94 231 slov a Jaromíra Soukupa 237 287 slov. Prohlášení a příspěvky byly předem filtrovány na základě lemma „Česká televize“ a „veřejnoprávní televize“. Internetové stránky Miloše Zemana, hnutí ANO 2011 a Václava Klause mladšího neumožňují vyhledávat v obsahu na základě klíčových slov, a tak byla do datového korpusu zahrnuta veškerá prohlášení, načež byla filtrována až v procesu analýzy.

Souhrnná data byla analyzována za pomoci softwaru MAXQDA 2018.2 metodou *Keyword in Context* (KWIC). Konkrétní pasáže byly vyhledávány na základě lemma klíčových sousloví „Česká televize“ a „veřejnoprávní televize“. Po ručním očištění a vyřazení nerelevantních pasáží jsem takto identifikoval celkem 189 segmentů, se kterými jsem dále pracoval.

K identifikovaným segmentům jsem přiřazoval předem nadefinované kódy⁸. Takto jsem postupoval zvláště u každého aktéra, abych mohl následně identifikovat specifické definiční rysy a rozdílná pojetí mezi jednotlivými aktéry. Vzhledem k nadefinovaným výzkumným otázkám bylo v první řadě potřeba u každého aktéra identifikovat jím přisuzované atributy normality. Pro takové atributy jsem vytvořil kód *norma*. Následně bylo potřeba identifikovat charakteristické atributy procesu denormalizace České televize. V této souvislosti jsem vycházel z kategorií abnormality, jež souvisejí s konceptem governmentality a nadefinoval jsem tak dva kódy: *Česká televize je nebezpečná - protispolečenská* a *Česká televize je v rozporu s tržními mechanismy*. Konkrétní atributy každé kategorie, tedy „jak konkrétně je Česká televize nebezpečná-protispolečenská?“, respektive „v čem konkrétně je v rozporu s tržními mechanismy?“ jsem identifikoval až v procesu analýzy na základě konkrétních charakteristických vlastností, které České televizi přisuzují jednotliví aktéři. Proto jsem takové kódy předem nedefinoval. Další kódy směřují k nástrojům, pomocí nichž subjekty přisuzují České televizi konkrétní atributy, tedy z čeho vychází legitimita konkrétních výroků. Takovými kódy jsou *expertní stanovisko*, *statistika a lid a vlastní zkušenost*. Poslední kategorie kódů směřuje k nastolování normality, tedy k procesům „nápravy“ České televize. V této souvislosti jsem vytvořil kódy *dohled* a *jiná řešení*. Celkový přehled kódů včetně přiřazených výroků je znázorněn v níže uvedené tabulce č. 1.

⁸ Úroveň segmentu odpovídá jednomu odstavci. V rámci jednoho segmentu tak bylo možné identifikovat více různých kódů/výroků.

Tabulka č. 1

Kód	Výroky
NORMA	16
DENORMALIZACE	127
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	113
Česká televize je v rozporu s trhem	9
ZDROJ LEGITIMITY	32
Vlastní zkušenost	9
Expertní stanovisko	14
Statistika a lid	9
NORMALIZACE	53
Dohled	39
Jiná řešení	11

(vlastní zpracování autora)

V samotné analytické části textu budu u každého aktéra interpretovat výsledky kódování separátně, načež v první řadě představím získaná data u politických aktérů a následně u Jaromíra Soukupa, jako nepolitického aktéra. Pořadí politických aktérů bude následující – první bude uveden Miloš Zeman jako nejvyšší ústavní činitel, následně politické strany a hnutí na základě nejvyššího počtu identifikovaných segmentů (SPD – Tomio Okamura, KSČM a ANO 2011) a nakonec Václav Klaus mladší jako jednotlivec.

V první části vždy představím aktérem přisuzované definiční kritéria normy, resp. jakých kvalit by Česká televize měla dosahovat. Následně interpretuji proces denormalizace, tedy z jakých argumentačních pozic aktéři vycházejí při konstrukci abnormálního stavu média a jakým způsobem legitimizují svá tvrzení. Ve třetí části představím normalizační mechanismy, tedy takové mechanismy, jež jsou aktéry prezentovány za účelem „nápravy“ a nastolení „normálního“ stavu v České televizi. V poslední části celý proces shrnu a explicitně zdůrazním konkrétní aspekty governmentality. Pouze v případě Jaromíra Soukupa neuvedu dílčí shrnutí, jelikož je jediným nepolitickým aktérem a dosažené poznatky budou součástí následné diskuze analytických závěrů. Abych zásadně nenarušoval plynulost textu, nebudu za použitými citacemi uvádět odkazy. Pokud tedy nebude uvedeno jinak, vychází takové citace vždy z datového korpusu každého aktéra, tedy oficiálních

internetových stránek, respektive databáze NEWTON media v případě Jaromíra Soukupa⁹.

⁹ Analýza vychází z celokorpusového přístupu a cílem není identifikovat unikátnost citace, ale trend vycházející z vlastní prezentace subjektu.

5. Česká televize a Miloš Zeman¹⁰

V datovém korpusu Miloše Zemana jsem po ručním očištění identifikoval celkem čtyřicet dva segmentů¹¹. Pro každý z vytvořených kódů jsem v datasetu identifikoval minimálně jeden výrok. Nejvyšší počet výroků Miloše Zemana odpovídá denormalizaci České televize jako společenské hrozby.

Tabulka č. 2

Kód	Výroky
NORMA	2
DENORMALIZACE	24
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	22
Česká televize je v rozporu s trhem	2
ZDROJ LEGITIMITY	10
Vlastní zkušenost	2
Expertní stanovisko	7
Statistika a lid	1
NORMALIZACE	9
Dohled	4
Jiná řešení	5

(vlastní zpracování autora)

V případě Miloše Zemana lze spatřit konstrukci normálního stavu České televize ve výroku; „*Česká televize [...] by měla být veřejnoprávní, objektivní, nezávislá a vyvážená.*“ Miloš Zeman tak definuje normalitu výhradně v rovině produkovaného obsahu instituce, načež takové tvrzení v zásadě koresponduje se zněním zákona o České televizi. Zákonem definovaná úloha veřejnoprávní televize totiž spočívá mimo jiné v „*poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů*“ (zákon o České televizi č. 483/1991 Sb., par. 2, odst. 2). Normalitou tak Miloš Zeman zamýšlí takový stav, který je definován legislativou České republiky.

¹⁰ Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu Miloše Zemana. Data jsou čerpána z oficiálních internetových stránek Miloše Zemana, sekce Projevy a články (<http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/>). Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

¹¹ Na úrovni jednoho segmentu se může vyskytovat a vyskytuje více kódů/výroků.

5.1 Proces (de)normalizace

Na takto definovaných kritériích normy je také postavena část denormalizačních výroků Miloše Zemana. Česká televize je diskursivně rámována v intenci neobjektivní a politicky nevyvážené instituce. *„Rád bych vám připomněl nedávnou studii Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, která uvádí, že zpravodajství naší veřejnoprávní, vyvážené, objektivní České televize bylo v minulosti výrazně ovlivněno její přichylností ke straně, která se jmenuje TOP 09.“* V těchto souvislostech Miloš Zeman taktéž pojmenovává ČT jako tzv. „Kalouskovu televizi“, přičemž Miroslava Kalouska označuje explicitně za *„velmi nepopulárního politika.“* Česká televize je tak na základě nevyváženého a neobjektivního obsahu definována explicitně i implicitně v rozporu se zákonem. Současně je v případě Miloše Zemana evidentní snaha propojovat Českou televizi s konkrétní politickou stranou a jejím, dle jeho slov nepopulárním představitelem, a tak denormalizovat celé médium. Obdobnou strategii lze identifikovat taktéž ve výroku; *„Česká televize, ač veřejnoprávní, je neobjektivní, strání pouze jedné, notabene úzké a stále se snižující názorové skupině, kterou lze nazvat pražská kavárna.“* Vedle konkrétní politické strany, respektive konkrétního politika, dochází k diskursivnímu propojování České televize s určitou „marginální“ sociální skupinou, jež není dle slov Miloše Zemana celkovou společností přijímána. V argumentaci prezidenta České republiky tak dochází takovým způsobem ke konstrukci obrazu České televize jako společensky nepřijatelné a nepřijímané instituce¹².

Výše citovaný výrok konstruuje obraz České televize jako instituce stranicí TOP 09 současně demonstruje nástroj objektivizace a legitimizace výroků v otázce produkovaného obsahu. V tomto případě Miloš Zeman interpretoval studii Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, jakožto vědecko-výzkumné instituce. Podobně tomu je v případě interpretace stanovisek Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, jakožto instituce pracující v expertním módu.

¹² Obdobnou strategii využil Miloš Zeman například i v případě prezidentských voleb v roce 2018, kdy osobu Jiřího Drahoše uváděl v souvislostech právě se zmíněným Miroslavem Kalouskem (datový korpus Miloše Zemana).

Miloš Zeman tak přisuzuje vyšší míru objektivitu a legitimacy pro svá tvrzení prostřednictvím interpretace stanovisek a analýz nezávislých a veřejně uznávaných institucí.

Aspekt neobjektivity a politické nevyváženosti České televize je rámován taktéž v kontextu negativního ovlivňování, resp. manipulování veřejnosti. V této souvislosti používá Miloš Zeman termíny jako brainwashing¹³ nebo indoktrinace dětí. Česká televize je tak vzhledem k produkovanému obsahu prezentována jako celospolečenská hrozba, jelikož svým působením ovlivňuje smýšlení jedinců, potažmo celé společnosti.

V případě Miloše Zemana je zřejmá snaha denormalizovat Českou televizi i na základě absence tržních mechanismů. V této rovině se jedná primárně o způsob financování. *„Základem je, aby každá televizní stanice, Barrandov i Česká televize, byla ekonomicky efektivní. A když má někdo polštář koncesionářských poplatků a nikdo jiný tento polštář nemá, tak ten, kdo ten polštář má, zákonitě degeneruje, protože není přinucen k soutěživé aktivitě.“* Miloš Zeman tak nedefinuje koncesionářské poplatky jako aspekt ohrožující tržní prostředí, nýbrž jako ohrožení pro samotného příjemce takových poplatků.

5.2 Mechanismy normalizace

V procesu normalizace by měly být navrženy takové mechanismy, jež by měly v ideálním případě napravit celkový abnormální stav nebo jeho partikulární aspekty. V případě Miloše Zemana lze identifikovat dvě odlišné roviny normalizace, první směřuje k samotné instituci a druhá rovina směřuje k populaci. Jeden z mechanismů normalizace směřující k instituci odkazuje na personální obměnu redaktorů a vedení České televize, a to prostřednictvím dvojího zamítnutí zprávy o hospodaření ČT. Druhý mechanismus je strukturálně-ekonomického charakteru a *„spočívá v tom, že pokud Česká televize plýtvá mimo jiné i na takové pořady jako jsou Reportéři, 168 hodin nebo Zprávičky, tak je jí zapotřebí omezit rozpočet.“* Konkrétní model se zakládá na zrušení

¹³ Vymývání mozků.

koncesionářských poplatků a financování České televize ze státního rozpočtu. Pro zajištění legitimacy takového tvrzení odkazuje Miloš Zeman na „dobrou“ zkušenost jiných států a v otázce zrušení koncesionářských poplatků na výsledky průzkumu veřejného mínění. *„[Z]rovna dnes byl uveřejněn výzkum, kde například na otázku, zda jsou pro zrušení koncesionářských poplatků, osmdesát tři procent lidí odpovědělo, že ano.“* Vedle interpretace expertních stanovisek a výzkumných analýz tedy čerpá Miloš Zeman legitimitu ze stavu společnosti. Zrušení koncesionářských poplatků v tomto případě odráží rozpoložení veřejnosti.

Druhá rovina normalizace již nesměřuje ke strukturální „nápravě“ České televize, nýbrž k přesvědčení samotných občanů. *„[Z]dvihněme hlavy a budme sebevědomými lidmi, kteří spoléhají na svůj zdravý rozum a nedají se manipulovat, ať už údajnými zahraničními rozvědkami, nebo zejména českým tiskem a Českou televizí a dalšími médii. Spolehejte na vlastní rozum.“* Miloš Zeman tak tímto způsobem explicitně působí na smýšlení populace, kterou nabádá k určité nedůvěře v médium.

5.3 Shrnutí

V kontextu Miloše Zemana je evidentní snaha abnormalizovat Českou televizi v kategoriích společenské hrozby i absence tržní logiky. Jako společenská hrozba je prezidentem republiky rámován především produkováný obsah média. Česká televize je definována jako neobjektivní a politicky nevyvážené médium, čímž je diskursivně postavena mimo zákon. Současně však představuje takové působení České televize přímou hrozbu pro společnost, a to v důsledku negativního působení na jednání a smýšlení jedinců. Další strategií „démonizace“ je propojování média s konkrétní osobou (Miroslavem Kalouskem), politickou stranou (TOP 09) a společenskou skupinou (tzv. pražskou kavárnou), jež jsou v argumentaci Miloše Zemana považovány za obecně nepopulární.

Způsob financování České televize je Milošem Zemanem denormalizován z pozice absence tržní logiky. V rámci navržených mechanismů normalizace

však již nedochází k implementaci tržní logiky, ale naopak k zestátnění média a financování ze státního rozpočtu. Přestože Česká televize tedy je denormalizována jakožto tržně ne-logická instituce, navrhované mechanismy normalizace s tržní logikou nekorespondují.

Miloš Zeman tak působí na smýšlení veřejnosti, když konstruuje obraz České televize jako určitou hrozbu, které přisuzuje konkrétní atributy (srov. Cohen 2011). Cílem Miloše Zemana je však zintenzivnit dohled a kontrolu státu nad institucí (srov. Foucault 2000). Legitimitu pro zavedení normalizačních mechanismů, ale i v procesu denormalizace televize čerpá skrze interpretaci vědeckých analýz, statistických údajů o stavu společnosti (srov. Foucault 2007, Sokhi–Bulley 2011), expertních stanovisek nebo ze zkušenosti jiných zemí.

6. Česká televize a SPD – Tomio Okamura¹⁴

V případě SPD jsem po ručním očištění identifikoval celkem osmdesát pět segmentů vztažených k České televizi¹⁵. Každému kódu odpovídá minimálně jeden výrok datasetu. Nejvyšší počet výroků směřuje k procesu denormalizace České televize, přičemž z převážné většiny se jedná o konstrukci České televize jako společenské hrozby.

Tabulka č. 3

Kód	výroky
NORMA	9
DENORMALIZACE	47
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	44
Česká televize je v rozporu s trhem	1
ZDROJ LEGITIMITY	9
Vlastní zkušenost	3
Expertní stanovisko	4
Statistika a lid	2
NORMALIZACE	28
Dohled	26
Jiná řešení	2

(vlastní zpracování autora)

Na úrovni konstrukce normality jsem identifikoval celkem devět výroků. Stejně jako Miloš Zeman, odkazují zástupci SPD v této otázce k obsahu a společenské úloze veřejnoprávního média. „*Veřejnoprávní Česká televize by měla být apolitická a poskytovat objektivní a vyvážené informace pro naše občany*“. I v tomto případě je tak norma konstruována na základě znění zákona o České televizi.

SPD však v procesu konstrukce normality přisuzuje České televizi i další atributy. V této souvislosti propojují roli instituce jednak s obecnou kategorií národních zájmů a tradic; „*Česká televize je veřejnoprávní, na její financování nemalou částkou přispívají naši občané formou koncesionářských poplatků*“.

¹⁴ Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu politického hnutí SPD – Tomio Okamura. Data jsou čerpána z oficiálních internetových stránek SPD (<https://www.spd.cz/>). Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

¹⁵ Na úrovni jednoho segmentu se může vyskytovat a vyskytuje více kódů/výroků.

To by mělo vedení ČT plně respektovat a ve svých, a to převážně zpravodajských pořadech hájit zájmy České republiky, s důrazem na její tradice a úctu k vlasti a národu.“ Současně SPD přisuzuje České televizi konkrétní morální atributy, které by měla šířit či se jimi sama řídit; „[v]ěřejnoprávní médium by mělo měřit všem stejným metrem, propagovat dobré hodnoty pro českou společnost: pracovitost, slušnost, pomáhat si, přát si, nelhat, být nesobecký, nebýt lhostejný. Také prosazovat vlastenectví.“ Takové definiční atributy ale nejsou žádným způsobem objektivizovány či legitimizovány. V tomto případě se proto jedná o zcela umělou konstrukci normality. V intencích SPD tak norma České televize spočívá v poskytování objektivních a vyvážených informací, obhajobě národních zájmů a tradic či v propagaci pro společnost „dobrých“ hodnot.

6.1 Proces (de)normalizace

Denormalizace České televize v pojetí SPD směřuje v převážné části k jejímu protispolečenskému, potažmo nebezpečnému stavu a obsahu. Takových výroků jsem v datasetu identifikoval celkem čtyřicet čtyři, zatímco výrok přisuzující České televizi atributy rozporující tržní logiku pouze jeden.

6.1.1 Česká televize jako společnost ohrožující instituce

V součinnosti s SPD nadefinovanou normalitou jsou referenčními body denormalizačních narativ právě zmíněná objektivita, vyváženost a apolitičnost. „Česká televize a Český rozhlas jsou politicky zmanipulovaná média, dávají mnohem větší prostor názorovému proudu, s kterým souhlasí, než proudu s kterým nesouhlasí“, načež Tomio Okamura charakterizuje Českou televizi jako „médium, které opravdu bezskrupulózně cenzuruje a manipuluje veřejným míněním.“ Takové působení České televize směrem k veřejnosti a jednotlivcům následně propojují zástupci SPD s kategoriemi hrozeb. Na úrovni jednotlivců je dle SPD „občan ohlupován mediálním prostorem takzvaných veřejnoprávních médií“ a na úrovni celé společnosti „ČT přímo politicky ovlivňuje svoji cenzurou volby.“ Česká televize tak v intenci SPD, stejně jako v případě Miloše Zemana, nenaplnuje zákonem definované atributy a současně negativně působí na

jednotlivce, potažmo celou společnost, když (re)produkuje jeden, respektive omezuje jiné názory ve společnosti, a tak manipuluje veřejným míněním. Jako instituce je v této rovině označována za explicitně nebezpečnou.

Druhá rovina definované normality směřuje k zájmům České republiky a národa. Taktéž této kategorii odpovídá i část denormalizačních narativ. Česká televize je v této souvislosti zástupci SPD popisována jako instituce, která neslouží zájmům České republiky a představuje hrozbu pro národní tradice. Takové definiční kontury České televize podporuje tvrzení Tomia Okamury, kdy *„ČT neslouží zájmům českých občanů, ale slouží zájmům zákulisních lobbistů a multikulturních globalistů. Česká televize se vymkla jakékoliv veřejnoprávní kontrole.“* či politické usnesení SPD; *[z]a základ rodiny považujeme tátu, mámu a děti. Tento tradiční formát rodiny si zaslouží veřejnou podporu. Je strašlivé, když veřejnoprávní média zastávce tradiční rodiny označují za extrémisty. Umělá propagace homosexuality je forma neomarxistické ideologie sloužící k rozkladu rodiny jako základní jednotky společnosti.“* Zástupci SPD tak definují Českou televizi v konturách instituce, která nejenže neslouží zájmům České republiky, ale sama představuje ohrožení pro národní zájmy, potažmo tradice. Na prvním výroku Tomia Okamury je taktéž evidentní snaha konstruovat Českou televizi jako určitý problém, který za aktuálního stavu není podroben žádné formě kontroly a dohledu.

Normalita v podobě obrany národních zájmů koresponduje i s kategorií České televize jako proevropské instituce. V politickém usnesení SPD je uvedeno; *„Česká televize dělá politiku a je prostředkem prosazování nadnárodního řízení v České republice. Dělá politiku podporující diktát Bruselu a je propojena s politickými neziskovými organizacemi.“* Česká televize je tak definována, jak již bylo zmíněno, přímo v rozporu s Českou republikou, když je propojována s procesy jež podporují ztrátu rozhodovacích pravomocí na národní úrovni. Druhá část tvrzení spojuje přímo Českou televizi s tzv. diktátem Bruselu, tedy Evropskou unií, a politickými neziskovými organizacemi jako subjekty s negativní konotací. Již samotný pojem „diktát Bruselu“ vyjadřuje nepříznivé

vnímání Evropské unie ze strany SPD. Politické neziskové organizace jsou jinak označovány za „*nebezpečné pijavice státního rozpočtu*.“ V této souvislosti tak nedochází k přímému označení České televize jako protispolečenské instituce, je však uváděna ve spojitostech s dalšími aktéry, událostmi a jevy, které jsou tímto hnutím vnímány a definovány jako nebezpečné pro společnost a národní zájmy. Na tomto místě je též zajímavé, že SPD hovoří o České televizi jako o aktérovi, který danou politiku sám vykonává, nikoliv pouze reprodukuje. ČT je tak současně definována jako přímý politický aktér. Související propojení České televize s „nebezpečným“ jevem lze identifikovat též v imigrační politice Evropské unie. V souvislosti s návrhem europoslankyně Michaely Šojdrové (KDU-ČSL) na přijetí padesáti syrských sirotků vydalo SPD stanovisko, že v této „*kampani se otevřeně angažuje Česká televize jako politická síla podporující a prosazující cíle imigrační politiky Evropské unie*.“ Na nadnárodní úrovni je tak Česká televize rámována jako proevropský, potažmo proimigrační aktér, čímž představuje v argumentaci SPD nebezpečí pro společnost a národní zájmy.

K denormalizaci České televize dochází rovněž prostřednictvím uvádění souvislostí mezi ČT a konkrétními osobami, které jsou v intenci SPD taktéž „*démonizovány*“. Z českého prostředí se jedná primárně o bývalého premiéra Bohuslava Sobotku nebo podnikatele Zdeňka Bakalu, respektive jím vlastněný mediální dům *Economia*; *dlouhodobými hlavními zdroji informací pro zpravodajství České televize jsou média vlastněná tunelářem Zdeňkem Bakalou, který vytuneloval OKD*.“ Ze zahraničního prostředí se jedná o George Sorose, přičemž narativa konstruovaná okolo George Sorose patří mezi tradiční a široce přijímané konspirační teorie západního světa (srov. Oliver – Wood 2014).

Další kategorie narativ je vztažena k ohrožování dětí skrze vysílání politicky a ideologicky zatížených pořadů pro mládež. Takové výroky tak nabývají vyššího emočního charakteru. V této souvislosti používá SPD tvrzení jako „*mediální masáž nejmladší populace*“ nebo „*vymývání mozků našich dětí*“. Taková tvrzení bývají opět propojována s podporou multikulturalismu či konkrétně islámu a migrační politiky ze strany České televize.

Výše zmíněné kategorie abnormality odkazují primárně na morální (ne)kvalitu České televize, jednotlivých pořadů nebo konkrétních zaměstnanců. SPD však také uvádí souvislost mezi Českou televizí a fenomény, jejichž propagace a praktikování je považováno za trestný čin. Jedná se především o mafiánské praktiky, fašismus, případně komunismus, přičemž k těmto kategoriím je přirovnávána činnost instituce a způsoby jednání jejich zaměstnanců. Tomio Okamura se v této souvislosti vyjádřil takto; „*Česká televize a Český rozhlas je mafie za veřejné peníze, která ve svých pořadech likviduje názorově nepohodlné lidi.*“

V rovině společenské hrozby tak vymezuje hnutí SPD roli České televize dvojitým způsobem. V první řadě je definována Česká televize sama o sobě jako nebezpečná, a to na základě praktik, jež jsou v televizi uplatňovány nebo (ne)kvalitou svého vysílání, což má negativní dopad na jedince a celou společnost. V druhé řadě je definována jako aktér, který je napojen na konkrétní subjekty a podílí se na reprodukci takovým myšlenkových proudů a postojů, které jsou následně označovány za ohrožení národních zájmů. V této souvislosti se jedná o kategorie Česká televize je proevropská, proimigrační, podporuje politické neziskové organizace, či je napojena na morálně pokleslé a společensky „nebezpečné“ osoby jako Zdeňka Bakalu, Bohuslava Sobotku nebo George Sorose.

6.1.2 Česká televize v rozporu s tržními mechanismy

Přestože zástupci SPD konstruují abnormalitu České televize převážně v intencích společenské hrozby, lze identifikovat i vyjádření vycházející z logiky volného trhu. Jedná se tak výhradně v souvislosti se způsobem financování. Tomio Okamura v tomto kontextu tvrdí, že „*[v]ěřejnoprávní média jsou svým způsobem státní už dnes. Koncesionářský poplatek je svého druhu povinná daň ze zákona.*“ Každá domácnost České republiky, v této souvislosti klient České televize, tedy musí povinně platit službu, bez ohledu na vlastní zájmy a potřeby. Česká televize je tak z tržního, tedy „normálního“ prostředí zcela vyřazena. Abnormalita však není postavena jako v případě Miloše Zemana na absenci

soutěživosti, nýbrž na samotné podstatě povinnosti platit koncesionářské poplatky.

6.1.3 Zdroj legitimacy

SPD se v procesu denormalizace České televize opírá především o vlastní zkušenosti, využívá tedy vlastní autority a určité míry vlastní důvěryhodnosti. V kontextu konstrukce ne-vyváženosti média se představitelé SPD obracejí především na omezený prostor, jenž jim Česká televize poskytuje v porovnání s ostánními aktéry. Tomio Okamura se vyjádřil takto; „[v]ůbec za námi nejezdili s kamerou, abychom se mohli vyjádřit pro hlavní zpravodajský pořad. Nebyli jsme vidět, protože máme jiný názor, ale my zastupujeme více než půl milionů voličů.“ Takovou formu legitimizace kombinuje SPD s ověřitelností a měřitelností, leč se v této souvislosti nejedná o analytická data; „[k]olikrát byl náš zástupce v Otázkách Václava Moravce mimo předvolební debatu? Nulakrát – to je velmi přesné číslo a lehce ověřitelné.“

Legitimizační aparát SPD vychází taktéž z rozpoložení společnosti. V této souvislosti se představitelé hnutí obrací jednak na vlastní voliče, když tvrdí; „[n]aši voliči nejsou spokojeni s vyvážeností pořadů v České televizi.“ Taková tvrzení rovněž nejsou podkládána žádnými statistickými daty a ukazateli. V rovině celé veřejnosti však již lze shledat statistickou objektivizaci výroků. Jedná se tak v případech sledovanosti a obliby konkrétních pořadů na ČT; „[d]ůvěra v Českou televizi se dostala na historické minimum. Ukazuje to takzvaný index důvěryhodnosti.“ Česká televize je tak v této souvislosti nedůvěryhodná, načež takové tvrzení je odrazem „nálady“ ve společnosti.

Poslední kategorie legitimizačních výroků spočívá v reprodukci stanovisek nezávislých institucí nebo veřejně známých osob. V této souvislosti se SPD opírá stejně jako Miloš Zeman o expertní stanoviska Rady pro rozhlasové a televizní vysílání jakožto autority státní správy. Taktéž dochází ze strany SPD k objektivizaci výroků skrze autoritu veřejně uznávaných a populárních osob.

SPD takto sdílí a interpretuje denormalizační stanoviska, přičemž explicitně zdůrazňuje společenské postavení a status takových osobností.

6.2 Mechanismy normalizace

Mechanismy normalizace jsou v intenci SPD výhradně strukturálně-institucionálního charakteru. V první řadě navrhují zástupci hnutí zrušení koncesionářských poplatků a financování média přímo ze státního rozpočtu. Ve volebním programu SPD je uvedeno; „*[z]rušíme rozhlasové i televizní poplatky u fyzických osob a rozhlas i televize budou pracovat na základě rozpočtové dotace státního rozpočtu.*“ Koncesionářské poplatky České televizi, jak je uvedeno výše, jsou perspektivou SPD vnímány jako povinná daň. Občan v roli klienta se nemůže sám o sobě rozhodnout o jejich zaplacení či nezaplacení. Zrušení poplatků však v intenci hnutí není míněno jako implementace tržní logiky, nýbrž koresponduje se zavedením vyšší míry kontroly a dohledu nad institucí, která se v argumentaci SPD „*zcela vymkla veřejné kontrole*“.

Zavedení vyšší míry kontrolních mechanismů je v konturách SPD konstruováno s ohledem na dvě kategorie: hospodaření České televize a nedostatečnou objektivitu média. Přímá provázanost procesu normalizace na definovanou normu je tak v tomto případě pouze částečná. Pro obě dvě oblasti ale platí zavedení veřejností a státem prováděné kontroly. Státem prováděná kontrola České televize znamená již zmíněné zestátnění instituce a její přímé finanční provázání se státním rozpočtem. Přímá kontrola veřejnosti naopak spočívá v zavedení přímé volby a odvolatelnosti ředitele České televize, potažmo i Českého rozhlasu.

Další formou zintenzivnění kontroly je rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu v oblasti dohledu nad ČT. Takovou formou kontroly reagují představitelé SPD primárně na hospodaření média, i když s konstruovanou neobjektivitou a politickou zatížeností bývá hospodaření instituce diskursivně propojováno. K „nápravě“ produkovaného obsahu televize navrhují zástupci SPD vlastní formu kontroly. Ta spočívá ve vytvoření závazného „morálního kodexu“

ve formě legislativního textu, jímž by měla být kvalita novinářské práce koordinována. Zároveň by mělo dojít k vytvoření zcela nové instituce, jež by nad dodržováním takového kodexu dohlížela a případná porušení trestala. *De facto* se tedy jedná o vytvoření alternativního soudního systému pro oblast mediální komunikace.

6.3 Shrnutí

V případě SPD je evidentní snaha denormalizovat Českou televizi primárně v rovině ohrožení společnosti (srov. Cohen 2011), přičemž tato fáze procesu v zásadě koresponduje po obsahové stránce s hnutím definovanou normalitou. Dochází tedy k diskursivnímu rámování neobjektivity, nevyváženosti a přílišné politické inklinace média k jednomu myšlenkovému směru či skupině v konturách ohrožení jedince, celé společnosti i národních zájmů. Taktéž je evidentní snaha vyvolávat morální paniku prostřednictvím uvádění souvislostí mezi Českou televizí a jinými „nebezpečnými“ strukturami.

I v tomto případě lze identifikovat narativa konstruuující obraz České televize v konturách tržní ne-logiky. Následné normalizační praktiky však k zavedení tržních mechanismů nesměřují ani v tomto případě. Naopak jedním z nástrojů normalizace je intenzivnější role státu ve fungování, financování a kontrole média. Konkrétními cíli je také vytvoření právně závazné normy jednání novinářů, zestátnění instituce, rozšíření pravomocí NKÚ nebo zavedení přímé volby jejího ředitele, a to za účelem vyšší míry kontroly a dohledu ze strany státu i veřejnosti (srov. Foucault 2000). Ve fázi legitimizace denormalizačních výroků SPD odkazuje na vlastní zkušenost s institucí, stav ve společnosti nebo na stanoviska a prohlášení veřejně známých osob a institucí z odborné či populární sféry.

7. Česká televize a Komunistická strana Čech a Moravy¹⁶

V datovém korpusu Komunistické strany Čech a Moravy jsem po ručním očištění identifikoval celkem dvacet segmentů¹⁷. Nejvyšší počet výroků konstruuje obraz České televize jako protispolečenské – nebezpečné instituce. Naopak žádný výrok jsem neidentifikoval jako denormalizační na základě absence tržní logiky.

Tabulka č. 4

Kód	výroky
NORMA	1
DENORMALIZACE	16
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	16
Česká televize je v rozporu s trhem	0
ZDROJ LEGITIMITY	6
Vlastní zkušenost	0
Expertní stanovisko	2
Statistika a lid	4
NORMALIZACE	3
Dohled	0
Jiná řešení	3

(vlastní zpracování autora)

V případě Komunistické strany jsem identifikoval pouze jeden výrok konstruuující normu České televize. Sami představitelé KSČM však nepřisuzují médiu konkrétní, či vlastní atributy, odkazují pouze na tzv. úlohu veřejné služby. Předseda strany Vojtěch Filip v této souvislosti uvádí; „[j]e *potřeba mít odvahu, abychom řekli veřejnoprávním médiím, že mají plnit úlohu veřejné služby.*“ Lze tak předpokládat, že úlohou veřejné služby jsou myšleny zákonem definované úkoly veřejnoprávní televize. Vedle již zmíněných úkolů o poskytování objektivních, ověřených a vyvážených informacích je tak dále:

- 1) *„přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,*
- 2) *vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel [...] tak, aby tyto programy a pořady odrážely*

¹⁶ Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu politické strany KSČM. Data jsou čerpána z oficiálních internetových stránek KSČM (<https://www.kscm.cz/cs>). Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

¹⁷ Na úrovni jednoho segmentu se může vyskytovat a vyskytuje více kódů/výroků.

rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,

3) *rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky [...],*

4) *výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež“ (zákon o České televizi č. 483/1991 Sb., par. 2, odst. 2).*

7.1 Proces (de)normalizace

Stejně jako u předešlých subjektů, i představitelé KSČM denormalizují Českou televizi skrze konstrukci neobjektivy či tendenčnosti produkovaného obsahu. V této souvislosti hovoří představitelé strany o „*servilní loajalitě*“ České televize k západním strukturám a současně o odporu ke všemu, „*kde je slovo Rusko, ruský, ruská, Zeman, zemanovci, komunista, komunistický, KSČM a tak podobně.*“ Česká televize je tak v intenci KSČM neobjektivní, čímž porušuje výše zmíněný zákon, a svou neobjektivitou protěžuje struktury, které jsou dle jejich tvrzení odpovědné například za situaci na Balkánském poloostrově, Blízkém východě, migrační krizi nebo existenci Islámského státu.

V souvislosti s produkovaným obsahem je taktéž Česká televize definována v konturách zkreslování historických událostí a osobností. Miroslav Grebeníček v kontextu tvorby historických pořadů tvrdí; „*[j]ak vidno, veřejnoprávní televize nemá problém jen s podáním poctivého a věrohodného obrazu dějin nových a nejnovějších. Problémy může mít i se scénáři a vykreslením obrazu dějin starších.*“ Podobně je tomu v případě odvysílání epizody o bratřích Mašínech v rámci pořadu GEN¹⁸, načež se Emil Pernica¹⁹ vyjádřil tak, že „*[j]e s podivem, že veřejnoprávní televize ospravedlňuje vrahy.*“ Takovou formu denormalizace lze interpretovat jednak z morálního hlediska,

¹⁸ Galerie elity národa.

¹⁹ Zastupitel města Blansko za KSČM.

stejně tak ale i z právního. Takto definovaná Česká televize totiž neplní zákonem stanovený úkol o „rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky“ (zákon o České televizi č. 483/1991 Sb., par. 2, odst. 2).

Objektivizace denormalizačních narativ KSČM spočívá v interpretaci vyjádření konkrétních osob, jež jsou považovány za odborníky v mediální oblasti. Postoj k České televizi tak KSČM podpořila například výrokem publicisty Erika Besta o neobjektivitě České televize a nekritickým přístupem k některým názorovým skupinám. Taktéž se diskurs opírá o lid a veřejnost v obecné úrovni. Jednotliví představitelé KSČM tak hovoří ve smyslu; „*odezvy od lidí jsou negativní*“ nebo „*[f]aktem však zůstává, že občané by uvítali zrušení poplatků za televizi a přenesení financování pod stát.*“ Takový výrok plní jednak úlohu legitimizace, současně ale konstruuje zájem společnosti, který spočívá ve zrušení poplatků za televizi a přenesení financování média pod stát. Prizmatem bezpečnostních aparátů je takový stav (zrušení koncesionářských poplatků a financování ČT z rozpočtu České republiky) normální, jelikož vychází se stavu společnosti, leč není statisticky objektivizován.

7.2 Mechanismy normalizace

V nastolování mechanismů normalizace není KSČM zcela jednoznačná a naopak je charakteristická vysokou mírou nesoudržnosti. Na jedné straně lze v datasetu shledat částečnou podporu zavedení tržních mechanismů do veřejnoprávní sféry; „*jak dlouho si to koncesionáři nechají líbit a nevytendrují si objektivní a vyvážené veřejnoprávní produkty u některé z komerčních TV.*“ Zcela v opačném duchu již hovoří Vojtěch Filip, když tvrdí; „*[r]ozhodně však KSČM nemá ve svém volebním programu privatizaci České televize, jakožto veřejnoprávní služby.*“ Tématem pro komunistickou stranu ale není ani zestátnění televize, jak tvrdí Jiří Dolejš; „*[n]epotřebujeme ani státní televizi, tedy médium poslouchající momentální vlády.*“ Konkrétní normalizační mechanismus lze v intenci KSČM ale shledat v personální obměně vedení ČT. „*Personální průvan v nejvyšších patrech by uvolnil ruce i novinářům inklinujícím k objektivnější žurnalistice.*“ V případě KSČM tak nelze hovořit o konkrétním

cíli v rovině institucionální proměny ČT, nicméně v otázce personálních změn tak lze. V tomto kontextu ale není kladen explicitní ani implicitní důraz na zintenzivnění dohledu nad institucí.

7.3 Shrnutí

V případě KSČM lze identifikovat prisuzované definiční atributy normy v úloze veřejnoprávního média, tedy v konturách znění zákona o České televizi. Ta by tak měla mj. poskytovat objektivní, ověřené a politicky vyvážené informace. A právě na tomto základě jsou konstruovaná denormalizační narativa stavěna. Česká televize je tak rámována jako neobjektivní a politicky/ideologicky zatížená. Ona neobjektivita poté spočívá v protěžování struktur, které jsou dle KSČM nebezpečné, případně v šíření zkreslených, primárně historických událostí, čímž ČT negativně ovlivňuje veřejnost. Nápravu takového stavu shledává KSČM primárně v personální obměně vedení televize. V otázce institucionální změny jsou zástupci strany nejednotní.

V tomto případě lze taktéž identifikovat jeden výrok, jenž svou podstatou definuje zájem společnosti (zrušení koncesionářských poplatků). Ani v tomto případě však nelze propojit konstrukci zájmu s konkrétním normalizačním mechanismem, jelikož, jak již bylo řečeno, panuje v této rovině u KSČM vyšší míra nekonzistentnosti. Není možné proto jednoznačně identifikovat takový výrok s určitou strategií strany.

8. Česká televize a ANO 2011²⁰

V datasetu hnutí ANO 2011 jsem identifikoval pouze tři segmenty vztažené k České televizi²¹. V ani jednom případě nedocházelo k denormalizování média z pozice absence tržní logiky. Ke každé základní kategorii se však vztahoval alespoň jeden výrok.

Tabulka č. 5

Kód	výroky
NORMA	1
DENORMALIZACE	2
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	2
Česká televize je v rozporu s trhem	0
ZDROJ LEGITIMITY	1
Vlastní zkušenost	1
Expertní stanovisko	0
Statistika a lid	0
NORMALIZACE	1
Dohled	1
Jiná řešení	0

(vlastní zpracování autora)

V rovině konstrukce normy hnutí ANO 2011 přímo nedefinuje úlohu a kvality, které by Česká televize měla mít. Andrej Babiš však používá opačnou logiku, když tvrdí; „[p]odle mne se ale vyjadřují manipulativně a neplní povinnost dávat lidem informace vyváženě a objektivně.“ Je ale třeba poznamenat, že Andrej Babiš takto hovoří pouze o konkrétním pořadu Reportéři ČT, nikoliv o celé České televizi. Přesto i v tomto případě dochází k definování normy v konturách poskytování objektivních a politicky vyvážených informací tak, jak České televizi uděluje zákon.

²⁰ Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu politického hnutí ANO 2011. Data jsou čerpána z oficiálních internetových stránek ANO 2011 sekce Novinky a sekce Tiskové zprávy (<https://www.anobudelip.cz/cs/makame/aktuality/novinky/> a <https://www.anobudelip.cz/cs/makame/aktuality/tiskove-zpravy/>). Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

²¹ Na úrovni jednoho segmentu se může vyskytovat a vyskytuje více kódů/výroků.

8.1 Proces (de)normalizace

K takto definované normě přímo odkazují výroky denormalizující Českou televizi, respektive opět pouze pořad Reportéři ČT. Dle Andreje Babiše „[p]ořad *Reportéři ČT manipuluje, zkresluje informace, účelově točí proti mně a vytváří jednostranný dojem.*“ Pořad Reportéři je tak v konturách Andreje Babiše konstruován v rozporu s požadovanou objektivitou a politickou vyvážeností. Legitimita výroků vychází z vlastní zkušenosti předsedy hnutí ANO 2011.

8.2 Mechanismy normalizace

Mechanismus normalizace již vztahuje hnutí ANO 2011 na celou Českou televizi, nikoliv pouze na jeden konkrétní pořad. V dlouhodobém programu je uvedeno; „[p]odpoříme novelu ústavy a zákona o NKÚ, která rozšíří kontrolní pravomoci ve vztahu k [...], veřejnoprávním institucím, jako jsou [...] Česká televize, Český rozhlas, Česká tisková kancelář.“ K zajištění stanovené normy je tak v argumentaci ANO 2011 potřeba vyšší míry kontrolních mechanismů. Dohled nad Českou televizí by měl být v intenci hnutí prováděn Nejvyšším kontrolním úřadem.

8.3 Shrnutí

Denormalizační narativa v pojetí hnutí ANO 2011, respektive v tomto případě pouze v pojetí předsedy Andreje Babiše jsou orientována na konstrukci ne-objektivity a ne-vyváženosti jednoho konkrétního pořadu. Nápravný mechanismus spočívá v zintenzivnění kontroly prováděné Nejvyšším kontrolním úřadem. Taková kontrola a dohled však není omezena pouze na abnormalizovaný pořad Reportéři ČT, nýbrž na celé médium.

9. Česká televize a Václav Klaus ml.²²

V datasetu Václava Klause mladšího jsem po ručním očištění identifikoval celkem šest segmentů vztažených k České televizi. Nejvyšší počet výroků odpovídá procesu denormalizace České televize v konturách společensky nebezpečné instituce. Pro proces konstrukce média jako tržně ne-logické instituce jsem rozpoznal pouze jeden výrok. Žádný výrok Václava Klause mladšího svou podstatou neodpovídá konstrukci normality.

Tabulka č. 6

Kód	výroky
NORMA	0
DENORMALIZACE	4
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	3
Česká televize je v rozporu s trhem	1
ZDROJ LEGITIMITY	1
Vlastní zkušenost	1
Expertní stanovisko	0
Statistika a lid	0
NORMALIZACE	1
Dohled	0
Jiná řešení	1

(vlastní zpracování autora)

9.1 Proces (de)normalizace

V rovině České televize jako společensky nebezpečné instituce je Václavem Klausem mladším rámována televize v intenci politické indoktrinace dětí. Konkrétně se jedná o pořad *Zprávičky*, v rámci kterého „*hustěj do dětí propagandu už od tří let.*“ Společenské ohrožení Českou televizí tak spočívá v prezentaci politických i nepolitických událostí prizmatem konkrétní perspektivy. Hrozbu však nepředstavuje pouze ona perspektiva, ale také omezení prostoru pro svobodné rozhodování jedinců. Česká televize tak ovlivňuje smýšlení dětí, ale i dospělých, a to je dle Václava Klause mladšího samo o sobě nepřijatelné. Legitimitu pro takové tvrzení čerpá z vlastní zkušenosti.

²² Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu Václava Klause mladšího. Data jsou čerpána z oficiálních internetových stránek Václava Klause mladšího, sekce Články (<http://vkml.cz/clanky>). Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

Václav Klaus mladší taktéž explicitně hovoří o České televizi jako o státní televizi. Takovou skutečnost by bylo možné interpretovat pohledem společenské hrozby, pokud by docházelo k jejímu propojování se socialistickým režimem Československa před rokem 1989. Tedy jako odkaz předlistopadového režimu a Československé televize. Česká televize je však Václavem Klausem ml. označována jako státní výhradně s ohledem na způsob financování, jelikož občané České republiky jsou povinni platit koncesionářské poplatky. V těchto souvislostech je tak Česká televize abnormalizována spíše z pozice absence tržní logiky.

9.2 Mechanismy normalizace

Normalizace v intenci Václava Klause mladšího spočívá v přijetí zákona, jenž by svým způsobem narovnal tržní prostředí v mediální sféře. Konkrétně tvrdí, že by *„měl být přijat zákon, že koncesionářské poplatky a jejich výše jsou dobrovolné.“* Zrušení koncesionářských poplatků, jakožto tržně nelogického instrumentu, tak u Václava Klause ml. odkazuje přímo na jím konstruovaná denormalizační narativa.

9.3 Shrnutí

V rovině společenské hrozby je Václavem Klausem mladším definována Česká televize jako instituce, která svým působením ovlivňuje rozhodování a smýšlení jedinců. V této rovině je jako primární hrozba rámováno samotné ovlivňování veřejnosti, nikoliv politický nebo ideologický rozměr. I když i tento aspekt je součástí denormalizace média. Současně je Česká televize rámována z pozice absence tržních mechanismů, načež je označována jako státní televize. V této souvislosti je Václav Klaus ml. jediným z analyzovaných aktérů, jež navrhuje takový normalizační nástroj, který by zavedl tržní logiku do způsobu financování České televize. Pojetí dobrovolnosti nejen v otázce úhrady koncesionářských poplatků, ale i v otázce jejich výše koresponduje s libertariánským pojetím redistribuce (srov. Nozick 2015). Ostatní subjekty, přestože taktéž hovoří o zrušení koncesionářských poplatků v jejich stávající podobě, jako alternativu

navrhují zestátnění a provázání financování České televize přímo s rozpočtem České republiky. V takovém případě proto nelze uvažovat o zavedení tržních mechanismů do způsobu financování.

10. Česká televize a Jaromír Soukup²³

V datasetu Jaromíra Soukupa jsem po ručním očištění identifikoval celkem třicet tři segmentů²⁴. Největší počet výroků má denormalizační charakter, načež i v tomto případě je konstruován obraz České televize primárně jako pro společnost nebezpečné instituce.

Tabulka č. 7

Kód	Výroky
NORMA	3
DENORMALIZACE	34
Česká televize je protispolečenská - nebezpečná	26
Česká televize je v rozporu s trhem	5
ZDROJ LEGITIMITY	5
Vlastní zkušenost	2
Expertní stanovisko	1
Statistika a lid	2
NORMALIZACE	11
Dohled	8
Jiná řešení	0

(vlastní zpracování autora)

Jaromír Soukup nepřisuzuje České televizi žádné konkrétní atributy normality. Je však možné identifikovat výroky o určité veřejnoprávní úloze, jež ale není dále specifikována. Lze tak opět předpokládat, že veřejnoprávní úlohou jsou myšleny již zmíněné úkoly definované zákonem o České televizi.

10.1 Proces (de)normalizace

I v případě Jaromíra Soukupa, jako aktéra z mediální, nikoliv výhradně politické sféry, je evidentní snaha denormalizovat Českou televizi v obou dvou kategoriích, tedy v rovině společenské hrozby i absence tržní logiky. I v tomto případě převažuje počet výroků denormalizujících Českou televizi v konturách společenské hrozby, přesto pro kategorii absence tržní logiky byl identifikován vyšší počet výroků než u politických aktérů. Konkrétní aspekty denormalizace

²³ Veškeré uvedené informace vycházejí z datasetu Jaromíra Soukupa. Data jsou čerpána za pomoci databáze NEWTON média; jako zdroj je zvoleno TV Barrandov a jako klíčová slova „Česká televize“ a „veřejnoprávní televize“. Datum přístupu je ke dni 10. 2. 2019.

²⁴ Na úrovni jednoho segmentu se může vyskytovat a vyskytuje více kódů/výroků.

v obou kategoriích se však u Jaromíra Soukupa a ostatních analyzovaných aktérů v zásadě neodlišují.

České televizi, jako instituci ohrožující společnost, jsou v argumentaci Jaromíra Soukupa přisuzovány obdobné atributy jako u předešlých subjektů, tedy neobjektivita a politická nevyváženost. Česká televize „*je zjevně jemu [Jiřímu Drahošovi; pozn. autora] nakloněná a má trošku problém s vyvážeností, jak bylo uvedeno studii fakulty sociálních věd.*“ Neobjektivita však není Jaromírem Soukupem zamýšlena pouze jako tendenčnost ke konkrétním politickým aktérům a ideologickým proudům. Česká televize je taktéž definována jako samostatný aktér, prosazující vlastní perspektivu a politické názory, načež dále tvrdí, že „*[v]eřejnoprávní média by se měla chovat asi trochu jinak.*“ V souvislosti s neobjektivitou a ne-vyvážeností je tak Česká televize rámována primárně jako instituce porušující legislativní normu veřejnoprávního média. Konkrétní prosazovaná perspektiva již není rámována jako hrozba, nicméně jak je uvedeno výše, veřejnoprávní médium by se takto chovat nemělo. Při konstrukci neobjektivity České televize čerpá Jaromír Soukup legitimitu z odborné analýzy renomované vědecko-výzkumné instituce.

Druhá rovina spočívá v propojování České televize s osobou Zdeňka Bakaly, pražské kavárny, případně v přirovnávání média k období socialistického Československa. K propojování ČT s osobou Zdeňka Bakaly dochází v rovině produkovaného obsahu a zdrojů informací televize, ale také v rovině jejího hospodaření. V této souvislosti hovoří tak, že „*kauza OKD skoro bledne v tom, co se děje hospodářsky v České televizi.*“ Přirovnání média k socialistickému Československu zakládá Jaromír Soukup na praktikách, jež jsou veřejně spjaty s obdobím socialismu: jedná se tak o *kádrování lidí* nebo *politickou agitaci*.

Poslední kategorie se vyznačuje přímým ohrožením při sledování České televize. „*Nedávno jsem četl, že rok od roku přibývá dětí s duševními nemocemi. Opravdu. Jen za loňský rok jich prošlo rukama psychiatrů skoro čtvrt milionu. To je asi o 15 tisíc víc než rok před tím. [...]. Přibývá autistů, dětí s poruchou pozornosti, ale i dětí, které se poškozují, nebo dokonce páchají sebevraždu. [...].*“

Tak si tak říkám, čím to asi je. Rodiče nemají na děti čas, [...] nebo se děti dívají na České televizi na zprávy.“ Na základě statistického měření tak identifikuje Jaromír Soukup problematiku rostoucího psychického onemocnění dětí, přičemž jako jedna z možných příčin je označena právě Česká televize. Sledování zpravodajství České televize tak dle Jaromíra Soukupa přímo ohrožuje duševní stav dětí.

S ohledem na tržní ne-logiku instituce je aspektem denormalizace zdroj financování České televize, kdy stejně jako v předešlých případech je koncesionářský poplatek rámován z pozice povinnosti jeho úhrady. „[J]de o to, že lidé při placení koncesionářských poplatků jak televizi, tak rozhlasu nemají žádnou volbu. Oni to učinit musí, bez ohledu na to, jestli se jim vysílání České televize líbí, nebo nelíbí.“ Takto definované koncesionářské poplatky jsou spolu s aspekty „*neprůhledné[ho] hospodaření, neuveřejňování smluv a absence výběrových řízení*“ dle Jaromíra Soukupa „*požadavkem na legitimní kontrolu.*“ Z této pozice je tak dle Jaromíra Soukupa implementace kontrolních mechanismů a zintenzivnění dohledu nad institucí potřebné a zcela legitimní.

Výše je již uvedeno užívání stanovisek a analýz vědecko-výzkumné instituce k legitimizaci výroků o České televizi. Dále Jaromír Soukup reprodukuje názory a reakce běžných občanů na Českou televizi, načež zdrojem informací mu je sociální síť Twitter, nikoliv průzkum veřejného mínění. Přesto lze v tomto případě identifikovat veřejnost jako další zdroj legitimacy pro denormalizační narativa.

10.2 Mechanismy normalizace

Legitimním mechanismem normalizace je již zmíněné zintenzivnění kontroly a dohledu nad Českou televizí, kterou v argumentaci Jaromíra Soukupa nikdo nekontroluje. „*Logicky by se dalo proto čekat, že se o její [České televize; pozn. autora] hospodaření bude zajímat Nejvyšší kontrolní úřad.*“ Požadavek na takový dohled, vykovávaný Nejvyšším kontrolním úřadem, odkazuje Jaromír Soukup výhradně, na dle jeho slov netransparentní hospodaření ČT. V rovině jím

definované (ne)kvality obsahu, tedy politicky nevyvážené produkce, sice Jaromír Soukup hovoří o povinnosti dodržovat zákon, současně ale směřuje řadu výroků k zachování *statu quo*; „já doufám, že to jejich směřování [tendenčnost k TOP 09; pozn. autora] bude ještě užší, protože tím otevřeli prostor nám“ případně „já tedy budu doufat, že Česká televize za mě jako televizního manažera, že Česká televize tedy bude vysílat pro bahno velkoměsta a televize Barrandov bude vysílat pro, pro zbytek země a pro venkov a mě to tedy bude vyhovovat no.“ Zatímco problematika s hospodařením televize by tak měla být v intenci Jaromíra Soukupa podrobena kontrole a dohledu, problematika s produkovaným obsahem by měla být zachována.

11. Diskuse analytických závěrů

Záměrem analytické části práce bylo aplikovat koncept governmentality jako specifický způsob uplatňování moci, tedy usměřování společnosti prostřednictvím definování kategorií normality a abnormality. Analýzu jsem tak provedl s důrazem na konkrétní aspekty governmentality v otázce regulace instituce – České televize. Základním cílem bylo identifikovat, zda vůbec dochází u vybraných aktérů k diskursivnímu rámování České televize jako abnormální instituce a pokud ano, tak z jakých argumentačních pozic aktéři vycházejí. V této rovině byly klíčové dvě kategorie vyplývající z teoretické části práce: (1) Česká televize jako společnost ohrožující instituce a (2) Česká televize v rozporu s tržními mechanismy. Následné cíle jsem si stanovil v interpretaci užívaných legitimizačních nástrojů a navrhovaných normalizačních praktik, a to s explicitním důrazem na kontrolu a dohled jako definiční aspekt governmentality.

11.1 Političtí aktéři

V případě politických aktérů je evidentní snaha definovat normalitu České televize v kritériích legislativou stanovených atributů. Jedná se tak primárně o objektivitu, politickou vyváženost a nezávislost média. Vedle zákonem vymezených atributů lze identifikovat i zcela umělou konstrukci normy. V případě SPD dochází k definování veřejné úlohy České televize, jež by v intenci tohoto hnutí měla spočívat v obhajobě národních zájmů, tradic, podpoře vlasteneckého cítění a šíření tzv. „dobrých“ hodnot. Takové atributy však nejsou nikterak objektivizovány a legitimizovány, jako norma proto odpovídají spíše kategorii disciplinární moci (srov. Foucault 2007). Konstrukce normality u politických aktérů tedy směřuje primárně ke stavu a produkovanému obsahu České televize. Přesto lze identifikovat i určité výroky, explicitně konstruující zájem veřejnosti. Příkladem může být KSČM a zrušení koncesionářských poplatků, takový výrok ale již nelze identifikovat s konkrétní strategií.

V procesu denormalizace České televize převažuje u všech analyzovaných aktérů konstruování instituce jako společenské hrozby. Česká televize je explicitně uváděna jako neobjektivní a politicky nevyvážená, čímž je v rozporu s definovanou normalitou, načež i zákonem o České televizi. Jako sama o sobě nebezpečná je Česká televize rámována v kontextu média ovlivňující smýšlení veřejnosti. Hrozbu v této rovině představuje jednak samotný aspekt „ovlivňování“, ale i konkrétní, prosazovaná perspektiva – Česká televize jako proevropská nebo proimigrační. Podobnou strategií k vyvolávání morální paniky je uvádění České televize do souvislostí s nepopulárními osobami či strukturami. V této souvislosti již byla zmíněna Evropská unie, ale dále i George Soros, Zdeněk Bakala, Bohuslav Sobotka, Miroslav Kalousek, TOP 09 nebo tzv. pražská kavárna. Česká televize jako instituce je tak takovými způsoby rámována jako společenská hrozba.

Prostřednictvím konstrukce zmíněných narativ negativní konotace působí analyzovaní aktéři na smýšlení a úsudek jedinců o České televizi. To však není primárním a samotným cílem politických aktérů. Konečným cílem je totiž dosažení různých forem institucionální proměny média. Takové institucionální proměny vedou v obecné rovině k navýšení a zintenzivnění kontrolních mechanismů nad produkovaným obsahem a hospodařením instituce, načež Česká televize je za aktéry definovaného stavu fakticky nekontrolovatelná.

Vyšší formu kontroly nad televizí lze u analyzovaných aktérů shledat ve třech rovinách. V první řadě se jedná o personální obměnu odpovědných osob. V intenci SPD je v otázce takového kontrolního mechanismu zřejmá i kontrola ze strany veřejnosti, a to prostřednictvím instituce přímé volby generálního ředitele České televize. Ne ve všech případech však lze jednoznačně ztotožnit personální obměnu se zavedením kontroly a dohledu. Druhá rovina spočívá v rozšíření kompetencí, či vytvoření zcela nových struktur pro kontrolu média. V této souvislosti je u aktérů akcentována primárně úloha Nejvyššího kontrolního úřadu. SPD současně navrhuje vytvoření alternativní instituce, jejímž úkolem by bylo dohlížet na dodržování legislativně závazného „morálního kodexu“

novinářů. Poslední mechanismus kontroly spočívá v zestátnění České televize, zrušení koncesionářských poplatků jako způsobu financování a provázání média přímo se státním rozpočtem. Přestože takový nástroj lze považovat za extrémní, u analyzovaných aktérů není ojedinělý. Zestátnění České televize je v argumentaci SPD, ale i prezidenta Miloše Zemana. Negativní vnímání České televize ze strany společnosti a přizpůsobování vůle jedinců je tak pouze prostředkem k dosažení institucionální proměny média a tak zajištění vyšší míry kontroly. Zavedení kontroly a dohledu je v této souvislosti nástrojem k zajištění bezpečnosti jedinců a společnosti. Governmentalitu jako specifický způsob vládnutí lze proto v tomto kontextu potvrdit.

Již v menší míře dochází k denormalizaci České televize v rovině absence tržní logiky, načež referenčním bodem takových narativ je výhradně způsob financování média. Koncesionářské poplatky jsou definovány jako svým způsobem daň, jež je občan-klient povinen uhradit bez ohledu na vlastní zájem a přesvědčení. V případě Miloše Zemana takový způsob financování negativně působí na samotného příjemce, tedy Českou televizi, jelikož je vyňata z konkurenčního/soutěživého prostředí. Pouze v případě Václava Klause mladšího však lze ztotožnit takovouto logiku denormalizace s odpovídajícím nástrojem normalizace. V argumentaci Václava Klause mladšího je potřeba odstranit princip „povinnosti“ v otázce úhrady i výše koncesionářského poplatku a tak zajistit financování ČT v souladu s logikou trhu. Normalizační nástroje v konotaci ostatních aktérů již nejsou založeny na implementaci tržní logiky do způsobu financování České televize, ale naopak na přímém provázání se státním rozpočtem, tedy zestátnění média a s tím související vyšší kontrolní úloze státu. V takových případech proto nelze hovořit o logice neoliberální governmentality postavené na zavádění tržních mechanismů do všech sfér společnosti (srov. Mertl – Krčál 2013). V rovině governmentality jako nástroje je ale na základě této práce evidentní možná implementace neliberálních mechanismů z pozice liberální, případně neoliberální argumentace.

Pro zdroj legitimacy, ale zároveň k objektivizaci vlastních cílů a tvrzení využívají analyzovaní aktéři vícera nástrojů. Jednoznačně lze potvrdit využívání vědecko-výzkumných analýz identifikujících zájem populace (např. nízká sledovanost, nedůvěryhodnost média nebo negativní postoj společnosti ke koncesionářským poplatkům). Zdrojem legitimacy jsou v takovém případě názory a postoje společnosti, načež k jejich objektivizaci dochází skrze reprodukování stanovisek uznávaných institucí²⁵. V této souvislosti je také zajímavá reprodukce stanovisek osobností z populárně-zábavné sféry, jejichž sociální kapitál může být aktéry využit k vyšší objektivizaci vlastních tvrzení. Odborná stanoviska a výzkumné analýzy jsou však zdrojem legitimacy i samy o sobě. Jedná se tak v případě identifikování stavu v České televizi (např. neobjektivita média). Častým zdrojem legitimacy je i vlastní zkušenost aktéra s Českou televizí. Političtí aktéři tak využívají vlastního sociálního statusu a určité míry důvěryhodnosti v procesu konstrukce denormalizačních narativ.

11.2 Nepolitičtí aktéři

Na základě provedené analýzy je rovněž evidentní, že Jaromír Soukup, jako subjekt mediální, nikoliv politické sféry, je v této oblasti též aktérem moci. I v této souvislosti tak lze potvrdit předpoklad governmentality týkající se charakteru zapojených aktérů. V konotaci Jaromíra Soukupa dochází k denormalizaci České televize také primárně jako protispolečenské – nebezpečné instituce. Lze však identifikovat vyšší počet výroků opírajících se o tržní (ne)logiku, než v případě politických aktérů.

V rovině definované normality Jaromír Soukup explicitně nepřisuzuje České televizi konkrétní, či vlastní atributy. Svou argumentaci opírá o tzv. veřejnoprávní úlohu, tedy o znění zákona o České televizi, která by tak mimo jiné měla poskytovat objektivní, politicky vyvážené a ověřené informace. Na těchto attributech je právě tak postavena i jedna z rovin denormalizace ČT jako protispolečenské instituce. Obraz České televize je konstruován jako

²⁵ K takové objektivizaci nedochází ve všech případech, některé názory a postoje veřejnosti k České televizi nejsou nikterak vědecky či expertně objektivizovány.

neobjektivní, politicky nevyvážené médium, protěžující určitou či vlastní perspektivu. V souvislosti s výše zmíněnou normou je tak Česká televize rámována jako instituce porušující legislativu České republiky. Taktéž je zde evidentní snaha „démonizovat“ televizi skrze její propojování s osobou a mediálním domem Zdeňka Bakaly či předlistopadovým obdobím Československa.

Jaromír Soukup rámuje Českou televizi rovněž jako explicitně nebezpečnou, nejedná se ale o nebezpečí spočívající v určité ideologii, ovlivňování veřejnosti či indoktrinace dětí, jako je tomu v případě politických aktérů. Jaromír Soukup však uvádí souvislost mezi sledováním zpravodajství ČT a rostoucími duševními problémy u dětí. Česká televize, resp. její sledování je tak nebezpečné pro psychický stav jedinců, ergo populace.

Jaromír Soukup ve vyšší míře denormalizuje Českou televize na základě absence tržní logiky než analyzovaní političtí aktéři. Referenční bod i podstata denormalizace jsou však identické. Z kvalitativního hlediska se proto v tomto případě nejedná o žádnou změnu. Koncesionářský poplatek je v argumentaci Jaromíra Soukupa označován jako daň, o jejíž úhradě se občan-klient nemůže sám rozhodnout. Ani v tomto případě ale nelze identifikovat mechanismus, jenž by takovou „nelogiku“ napravil a nastavil financování České televize v souladu s pravidly trhu.

K objektivizaci konstruovaných narativů užívá Jaromír Soukup identické nástroje jako političtí aktéři. Jedná se o analýzu fakulty sociálních věd university Karlovy a názory „běžných“ občanů České republiky.

Stejně jako výše zmínění političtí aktéři i Jaromír Soukup akcentuje vyšší míru kontroly a dohledu nad Českou televizí. Jedná se ale výhradně o dohled nad hospodářskou stránkou televize. Přestože i v tomto případě dochází k denormalizaci média v otázce nevyváženého obsahu, k této „problematice“ nesměřují v intenci Jaromíra Soukupa žádné normalizační mechanismy a naopak je mu takto definovaná Česká televize žádoucí. Cílem tedy není nastavit

mechanismy normalizace tak, aby produkováný obsah České televize vykazoval zákonem stanovenou objektivitu a politickou vyváženost. Zintenzivnění kontroly a dohledu vyžaduje pouze v rovině hospodaření média. Produkci denormalizačních narativ a působení na smýšlení veřejnosti o České televizi lze proto vnímat spíše jako součást strategie konkurenčního boje TV Barrandov s Českou televizí, nežli snahu jinak regulovat tuto instituci.

12. Závěr

Cílem této práce bylo konceptem governmentality zachytit uplatňování moci v České republice. Oblastí výzkumu byla zvolena Česká televize. Instituce, tedy v užším slova smyslu jako určitá organizace, však nepatří mezi konvenční referenční objekty výzkumu pohledem governmentality. Na základě této práce lze přesto identifikovat konkrétní aspekty konceptu i v takto netradiční oblasti.

Jednoznačně lze potvrdit, že moc, ve specifickém smyslu jako řízení chování a jednání lidí, není *a priori* zasazena pouze v rukou politických aktérů (srov. Buraj 2006). I v případě Jaromíra Soukupa lze identifikovat konstrukci denormalizačních narativ o České televizi. Aktéry moci však nejsou v tomto případě pouze mnou analyzované subjekty. Vybraní političtí i nepolitičtí aktéři sdílejí a reprodukují stanoviska, posudky a analýzy dalších expertních i výzkumných organizací nebo jedinců z mediální či populárně zábavné sféry. Ty se tak jednak podílejí na objektivizaci a legitimizaci narativ, současně je ale lze považovat za samotné aktéry moci. Moc je proto třeba pojímat spíše jako sít vztahů (srov. Buraj 2006).

U všech analyzovaných aktérů jsem identifikoval narativa konstruující diskurs České televize jako abnormální instituce. Normalita je v intenci analyzovaných aktérů definována primárně zákonem o České televizi, ta by tak měla mimo jiné poskytovat objektivní, politicky vyvážené, ověřené a všestranné informace. Nicméně lze identifikovat i další atributy normality, spočívající v obraně národních zájmů a propagaci tradic. Taková norma však není aktérem (SPD) nijak opodstatněna. Normalita tak v tomto případě nevychází ze společnosti, ale je definována legislativou či je zcela uměle vykonstruována (srov. Foucault 2007).

Abnormalizovaná Česká televize již nabývá vícera „kvalit“. V první řadě lze shledat diskursivně konstruovanou Českou televizi jako neobjektivní a nevyvážené médium. Takto definovaná Česká televize poté nenaplnuje zákonem stanovené atributy její činnosti a dostává se do rozporu s legislativou České republiky. Taktéž je u aktérů evidentní snaha definovat Českou televizi

jako explicitní hrozbu, načež dochází k vyvolávání tzv. morální paniky (srov. Cohen 2011). Je tak evidentní v případech, kdy Česká televize ovlivňuje smýšlení veřejnosti, prosazuje perspektivu, která je České republice nebezpečná, je provázána s nepopulárními a taktéž nebezpečnými aktéry či je její sledování možnou příčinou rostoucích psychických onemocnění.

Pouze v případě prezidenta Miloše Zemana, politického hnutí SPD, Václava Klause mladšího a Jaromíra Soukupa lze identifikovat narativa denormalizující Českou televizi na základě absence tržní logiky. Poměr takových narativ je ale ke kategorii České televize jako společenské hrozbě výrazně nižší. Referenčním bodem denormalizace je v tomto případě způsob financování České televize. Pouze u Václava Klause mladšího však lze propojit denormalizaci na základě absence tržní logiky s odpovídajícím mechanismem normalizace – odstranění aspektu povinnosti a zavedení financování televize v souladu s trhem. Ostatní aktéři o tržně logickém způsobu financování nehovoří. Abnormalita České televize v intenci analyzovaných aktérů tedy spočívá primárně v attributech společenské hrozby.

V rovině mechanismů normalizace, tedy „nápravy“ České televize, je již potřeba oddělit politické a nepolitické aktéry. I když obě skupiny analyzovaných aktérů působí na smýšlení populace ve smyslu diskreditace České televize, u politických aktérů to nelze považovat za konečný cíl. Cílem politických aktérů je dosažení vyšší míry kontroly nad institucí, která je mnohdy definována jako nekontrolovaná a za daného stavu nekontrolovatelná. Na analyzovaném případě je tak evidentní aspekt kontroly a dohledu, leč není vztažen k populaci či konkrétním jedincům, ale k samotné instituci. Kontrolu a dohled akcentuje též Jaromír Soukup, současně mu je ale konstruovaná neobjektivita vyhovující a vyžaduje její zachování, přestože explicitně říká, že by taková být Česká televize neměla. Diskreditaci České televize tak lze vnímat u Jaromíra Soukupa jako konečný cíl, a to v možném zájmu konkurenčního boje.

Zdrojem legitimacy je pro analyzované aktéry jednak společnost a její postoje k České televizi. Ne ve všech případech však dochází k objektivizování názorů a postojů společnosti prostřednictvím vědecko-analytických technik. Vědecké analýzy nebo stanoviska RRTV jsou ale zdrojem legitimacy a vyšší míry objektivity v otázce konstruované neobjektivity a nevyváženosti, tedy produkovaného obsahu České televize (srov. Mertl – Krčál 2013). Aktéři se v procesu denormalizace opírají taktéž o stanoviska populárních osobností či o vlastní zkušenost s Českou televizí.

V předkládané diplomové práci jsem perspektivou governmentality analyzoval konkrétní výsek tematizace České televize. U všech definovaných aktérů je evidentní snaha formovat mentalitu české veřejnosti, a to primárně v rovině České televize jako společenské hrozby. Navazující výzkum by se tak mohl zaměřit na přijímání či nepřijímání takto konstruovaného diskursu ze strany společnosti.

Použité zdroje

Seznam literatury

Bacchi, Carol (2009). *Analysing policy: what's the problem represented to be?* (New York: Pearson).

Brockling, Ulrich – Krasmann, Susanne – Lemke, Thomas (2011). From Foucault's Lectures at the Collège de France to Studies of Governmentality: An Introduction. In: Brockling, U. – Krasmann, S. – Lemke, T., *Governmentality: Current Issues and Future Challenges* (New York: Routledge), s. 1 – 33.

Bulmer, Simon J. (1993). The Governance of the European Union: A New Institutional Approach. *Journal of Public Policy*, vol. 13, no. 4, 1993, pp. 351–380.

Buraj, Ivan (2006). Michel Foucault a jeho netradičné chápanie moci. *Filozofia* 61(4), s. 533 – 546.

Burchell, Graham (1991). Peculiar Interests: Civil Society and Governing 'The System of Natural Liberty' In: Burchell, G. – Gordon, C. – Miller, P., *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (Chicago: The university of Chicago Press), s. 119 – 151.

Cohen, Stanley (2011). *Folk Devils and Moral Panics* (New York: Routledge).

Dean, Mitchell (2010). *Governmentality: Power and rule in modern society* (London: Sage).

Dreyfus, L., Hubert – Rabinow, Paul (2002). *Michel Foucault: Za hranicemi strukturalismu a hermeneutiky* (Praha: Herrmann a synové).

Flew, Terry (1997). Citizenship, Participation and media policy formation. *The public* 4 (4), s. 87 – 102.

Foucault, Michel (1996). *Myšlení vnějšku* (Praha: Herrmann a synové)

Foucault, Michel (2000). *Dohlížet a trestat* (Praha: Dauphin).

- Foucault, Michel (2005). *Je třeba bránit společnost* (Praha: Filosofia).
- Foucault, Michel (2007). *Security, Territory, Population* (New York: Palgrave Macmillan).
- Foucault, Michel (2009). *Zrození biopolitiky* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).
- Grand, le Elias (2015). Moralising discourse and the dialectical formation of class identities: the social reaction to ‘chavs’ in Britain. In: Cree, Vivienne – Clapton, Gary – Smith, Mark. *Revisiting Moral Panics* (Bristol: Policy press).
- Halusjo, Anna (2013). *The multiplicities of prostitution experience* (Malmo: Malmo University).
- Krčál, Petr (2012). Vztah instituce trestu a legitimacy: Od divadla krutosti k neoliberální revoluci. *ACTA* 3 (12), s. 39 – 58.
- Mertl, Jiří – Krčál, Petr (2013). *(Neo)liberální governmentalita v České republice* (Brno: Václav Klemm).
- Mertl, Jiří (2016). Vše v rámci trhu, nic proti trhu, nic mimo trh: neoliberální devianti a dohled nad nimi skrze sociální pomoc. *Sociologický časopis* 52 (2), s. 179 – 207.
- Mythen, Gabe – Walklate, Sandra (2006). Criminology and Terrorism: Which Thesis? Risk Society or Governmentality? *The British Journal of Criminology* 52 (3), s. 379 – 398.
- Neumann, Iver, B. – Sending, Ole, J. (2010). *Governing the Global Polity: Practice, Mentality, Rationality* (Ann Arbor: University of Michigan Press).
- Nozick, Robert (2015). *Anarchie, stát a utopie* (Praha: Academia).
- Oliver, Eric, J. – Wood, Thomas, J. (2014). Conspiracy theories and the paranoid style(s) of mass opinion. *American Journal of Political Science* 58 (4), s. 952 – 966.

O'Malley, Pat (1996). Risk and Responsibility. In: Barry, A. – Osborne, T. – Rose, N., *Foucault and Political Reason: Liberalism, neo-liberalism and rationalities of government* (Chicago: The university of Chicago Press), s. 189 – 207.

Opitz, Sven (2011). Government Unlimited: The Security Dispositif of Illiberal Governmentality. In: Brockling, U. – Krasmann, S. – Lemke, T., *Governmentality: Current Issues and Future Challenges* (New York: Routledge), s. 93 – 114.

Rose, Nikolas (1996). Governing „Advanced“ Liberal Democracies. In: Barry, A. – Osborne, T. – Rose, N., *Foucault and Political Reason: Liberalism, neo-liberalism and rationalities of government* (Chicago: The university of Chicago Press), s. 37 – 64.

Sending, Ole, J. – Neumann, Iver, B. (2006). Governance to Governmentality: Analyzing NGOs, States, and Power. *International Studies Quarterly* 50 (3), s. 651 – 672.

Sokhi–Bulley, Bal (2011). Governing (Through) Rights: Statistics as Technologies of Governmentality. *Social & Legal Studies* 20 (2), s. 139 – 155.

Valkovičová, Veronika (2017). Prostitúcia, governmentality a techniky moci. *ACTA* 9 (1), s. 7 – 30.

Seznam pramenů

ANO 2011 (2019). *Novinky*

(<https://www.anobudelip.cz/cs/makame/aktuality/novinky/>, 10. 2. 2019).

ANO 2011 (2019). *Tiskové zprávy*

(<https://www.anobudelip.cz/cs/makame/aktuality/tiskove-zpravy/>, 10. 2. 2019).

Klaus, Václav, ml. (nedatováno). *Články* (<http://vkml.cz/clanky>, 10. 2. 2019).

KSČM (2019). *Komunistická strana Čech a Moravy* (<https://www.kscm.cz/cs>, 10. 2. 2019).

Newton media (nedatováno). *Korpus dat pro obsahovou analýzu.*

SPD (2017 – 2019). *Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury*
(<https://www.spd.cz/>, 10. 2. 2019).

Zákon č. 483/1991 Sb., zákon o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.

Zeman, Miloš (2013 – 2016). *Projevy a články*
(<http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/>, 10. 2. 2019).

Resumé

The master thesis *State and Governance: Governmentality in the Czech Context* is concerned with governance in the Czech Republic by governmentality perspective. Power actions on the Czech Television – a public service broadcaster – by the selected actors are the reference point of research. This thesis is divided into two parts. In the theoretical part, I deal with a Michel Foucault's perspective of power and concept of governmentality as a way of conduct of conduct. The analytical part is established as a CAQDAS and it is focused on the process of (de)normalization of Czech Television within the media and political discourse. Analyzed actors are selected political parties, concrete politicians as well as the subject of a non-political sphere – general director of television Barrandov Jaromír Soukup. Dataset is formed by all speeches and statements about Czech Television between 2017 and 2018. All speeches and statements of political actors were taken from their official websites. The database Newton Media is the source of the data about Jaromír Soukup. The main goal of the thesis is to analyse the process of the denormalization of the Czech Television including the identification of specific denormalization narratives, the normality defined by the actors, the tools legitimization and objectification used, and finally the proposed normalization mechanisms separately for each actor.